

Tröskelvärden för koncentrationsprövningar

– Bättre omsättningsgränser för
anmälan av företagskoncentrationer

Konkurrensverkets rapportserie: 2006:3

Konkurrensverket oktober 2006

Utreddare: Mats Bergman, Jacob Bolin och Arvid Fredenberg

ISSN-nr 1401-8438

E-PRINT, Stockholm 2006

Foto: Matton

Förord

Konkurrensverket har utarbetat ett förslag till justerade omsättningsgränser vid prövning av företagskoncentrationer. Förslaget till ändrade regler som redovisas i denna rapport baseras på de erfarenheter Konkurrensverket har av tillämpningen av nuvarande regler. Syftet med förslaget är att effektivisera koncentrationsprövningen för företagen och för Konkurrensverket.

I rapporten redovisas även förslag till lagändringar.

Stockholm den 17 oktober, 2006

Claes Norgren
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	6
Lagförslag.....	13
1 Inledning.....	15
2 Koncentrationsreglerna och deras motiv	18
2.1 Företagskoncentrationer ur ett ekonomiskt perspektiv	38
2.2 Regler för företagskoncentrationer	21
2.3 Handläggning av koncentrationsärenden vid Konkurrensverket.....	25
3 Omsättningsgränser	28
4 De svenska omsättningsgränserna.....	35
5 Omsättningsgränser i andra länder.....	38
5.1 Omsättningsgränsernas form	38
5.2 Omsättningsgränsernas nivå	45
5.3 Förhållandet mellan anmälningar och ingripanden.....	49
5.4 Slutsatser	54
6 En konsekvensanalys.....	55
6.1 Hur mycket är fyra miljarder kronor?	56
6.2 Konkurrensverkets koncentrationsärenden 2003-2005	58
6.3 Konkurrensverkets fördjupade undersökningar 1993-2005.....	66
6.4 Konsekvenser av att höja den lägre omsättningsgränsen	71
6.5 Konsekvenser av att sänka den högre omsättningsgränsen	74

6.6	Konsekvenser av att ändra den högre omsättningsgränsen till att avse omsättning i Sverige.....	75
6.7	Förslagets konsekvenser för hänskjutandeärenden.....	79
6.8	Slutsatser.....	82
7	Slutsatser.....	84
7.1	Motiv för att höja gränsen för obligatorisk anmälan.....	85
7.2	Motiv för att modifiera gränsen för koncentrationskontrollens räckvidd.....	86
7.3	Sammanfattande slutsats.....	89

Sammanfattning

Att företag köper varandra eller går samman är ett naturligt inslag i en marknadsekonomi. I vissa fall kan dock företagssammanslagningar (koncentrationer) leda till att marknadsmakt skapas eller förstärks på ett sätt som skulle vara skadligt för konsumenterna; därför finns det en möjlighet att stoppa koncentrationer med hjälp av konkurrenslagen.

I koncentrationsreglerna finns vissa omsättningsgränser angivna. Gränserna fyller två huvudfunktioner: för det första undantas vissa koncentrationer helt från prövning och för det andra är företagen skyldiga att anmäla vissa koncentrationer till Konkurrensverket. För närvarande är koncentrationer där de berörda företagen tillsammans omsätter högst 4 miljarder kronor i världen undantagna från prövning. Anmälningsskyldighet föreligger för koncentrationer som dels överstiger nämnda 4-miljardersgräns, dels involverar minst två berörda företag som var och en omsätter mer än 100 miljoner kronor i Sverige. De huvudsakliga motiven för anmälningsskyldighet är dels att minska risken för att skadliga koncentrationer inte prövas mot konkurrenslagens bestämmelser, dels att öka företagets rättsäkerhet.

Genom anmälan till Konkurrensverket utlöses en tidsfrist, inom vilken Konkurrensverket kan agera för att stoppa koncentrationen. När tidsfristen löpt ut är koncentrationen inte möjlig att förhindra med stöd av konkurrenslagen. Eftersom tidsfristen räknas från den dagen då koncentrationen anmäls (och anmälan är komplett) så bidrar anmälningsskyldigheten till en ökad rättssäkerhet för företagen.

För att minska det stora antalet ur konkurrenssynpunkt helt oproblematiske koncentrationer som anmäls till Konkurrensverket har omsättningsgränserna justerats vid två tillfällen. År 1997 infördes en omsättningsgräns för det förvärvade bolaget på 100 miljoner kronor i Sverige och år 2000 infördes det nu gällande kravet att minst

två berörda företag ska omsätta mer än 100 miljoner kronor i Sverige. Före den 1 juli 1997 skulle alla koncentrationer som uppfyllde kravet på en global omsättning över 4 miljarder kronor anmälas till Konkurrensverket, förutsatt att företagen hade verksamhet i Sverige.

Trots dessa förändringar medför reglerna att ett stort antal oproblematiske koncentrationer alljämt anmäls till Konkurrensverket. En genomgång av cirka 200 koncentrationer som anmäldes under åren 2003 till 2005 visar att cirka 97 procent av dessa godkändes redan i den första utredningsfasen. Med andra ord kunde Konkurrensverket i dessa fall snabbt konstatera att koncentrationerna var oproblematiske. Anmälan och prövning av en sådan koncentration medför administrativa kostnader, både för företagen och för samhället, liksom en onödig fördröjning av transaktionens genomförande. En ändring av omsättningsgränserna som medför att färre oproblematiske koncentrationer anmäls skulle därför vara samhällsekonomiskt motiverad – förutsatt att sannolikheten för att problematiske koncentrationer undgår prövning inte ökar nämnvärt.

Med nuvarande ordning finns en risk att skadliga koncentrationer helt undgår prövning, eftersom gränsen för att koncentrationer alls ska kunna prövas, 4 miljarder kronor i global omsättning, efter svenska förhållanden är högt satt. Som exempel på detta kan nämnas SF Bios planerade köp av Sandrews, vilket skulle ha resulterat i mycket höga marknadsandelar på den svenska biomarknaden. Om SF Bio inte hade ägts av Bonnierkoncernen (eller av något annat företag med stor omsättning), så hade koncentrationen emellertid inte varit möjlig att pröva, eftersom biomarknaden bara omsätter strax över en miljard kronor per år. Även jämfört med många andra branscher framstår 4 miljarder kronor som ett högt gränsvärde. Exempelvis kan nämnas att samtliga kommersiella radiokanaler sammanlagt omsätter cirka 3 miljarder kronor, ungefär lika mycket som samtliga optiker eller samtliga biluthyrare, och att begravningsbranschen i landet bara omsätter drygt 1 miljard kronor.

Exemplet från biomarknaden illustrerar också den svaga kopplingen mellan omsättningsgränsen och den konkurrensrättsliga analysen av en koncentrations effekter. Medan den förra bygger på global omsättning för företagen sammanlagt, så tar den senare sin utgångspunkt i geografiska marknader som omfattar Sverige eller delar av landet. Kopplingen är svag på två sätt. För det första är det så att de konkurrensproblem som identifieras i samband med föreslagna koncentrationer många gånger uppstår på marknader som totalt omsätter väsentligt mindre än 4 miljarder kronor. För det andra kan huvuddelen av parternas omsättning härröra från andra länder. I de flesta fall har parternas internationella verksamhet ingen större betydelse vid den konkurrensrättsliga analysen av koncentrationens effekter för konsumenter i Sverige.

För att öka omsättningsgränsernas träffsäkerhet föreslår Konkurrensverket att de justeras enligt följande:

- En justering av gränsen för parternas sammanlagda omsättning till att avse *mer än 1 miljard kronor i Sverige*.
- En höjning av gränsen för parternas enskilda omsättning till *mer än 200 miljoner kronor i Sverige* för minst två berörda företag.

En sådan justering skulle enligt Konkurrensverkets bedömning, för det första, leda till att antalet anmälda koncentrationer minskar med närmare 40 procent, utan någon nämnvärd risk för att fler problematiska koncentrationer undgick prövning. För det andra skulle gränsvärdenas ökade träffsäkerhet leda till att fler konkurrensproblem som har sin grund i skadliga koncentrationer skulle kunna undanröjas. Hur stor ökningen skulle bli är svårare att förutsäga, men med vissa antaganden skulle uppemot 40 procent fler konkurrensproblem kunna åtgärdas, motsvarande ungefär ytterligare en stoppad eller modifierad koncentration vartannat år.

Antalet anmälda koncentrationer varierar i takt med konjunkturen, men påverkas också av omsättningsgränsernas nivå och utformning. Med nuvarande regler och konjunkurläge anmäls ungefär 100 koncentrationer per år. Konkurrensverkets kostnad för att hantera en oproblematiserad koncentration, dvs. en koncentration som godkänns i den första utredningsfasen, uppgår till cirka 45 000 kronor. Motsvarande kostnad för potentiellt problematiska koncentrationer, sådana som genomgår fördjupade undersökningar, kan uppskattas till cirka 1 miljon kronor. Det är svårare att uppskatta näringslivets kostnader för koncentrationskontrollen, men med all säkerhet är den högre än Konkurrensverkets kostnader. I den här utredningen görs antagandet att myndighetens kostnad bara uppgår till en tiondel av de totala kostnaderna för koncentrationskontrollen.

Vid fastställande av omsättningsgränser bör i princip en vägning göras mellan två typer av "fel": att inte pröva (och förhindra eller modifiera) skadliga koncentrationer (fel av typ 1) och en onödig prövning av oproblematiserade koncentrationer (här kallad fel av typ 2). Kostnaden för fel av typ 1 är de förluster som konsumenterna åsamkas av försämrade konkurrens, medan kostnaden för fel av typ 2 är de administrativa kostnader som uppstår hos berörda företag och vid Konkurrensverket. Självklart är det svårt att kvantifiera de kostnader som behövs för att göra en exakt avvägning av de olika kostnadsposterna, men enkla överslagsberäkningar, som redovisas i kapitel 3, indikerar ändå att en justering av omsättningsgränserna enligt ovan är motiverad. En justering av omsättningsgränserna enligt ovan kan uppskattas medföra besparingar för näringslivet på cirka 10 miljoner kronor per år, ungefär lika stora vinster för konsumentkollektivet, samt en effektivare användning av Konkurrensverkets resurser.

Ett annat sätt att ta ställning till hur omsättningsgränserna bör utformas och på vilken nivå de bör läggas, är att studera motsvarande gränsvärden i andra länder. I kapitel 5 görs en sådan jämförelse. Därav framgår att omsättningsgränserna kan utformas på

många olika sätt. Den vanligaste modellen är dock att två kumulativa gränsvärden används, varav det första avser sammanlagd omsättning. Det andra gränsvärdet avser antingen det köpta företagens omsättning eller (enkelt uttryckt) den mindre av det köpta och det köpande bolagets enskilda omsättning.¹ Den sammanlagda omsättningen beräknas ungefär lika ofta utifrån global omsättning som utifrån omsättning i det aktuella landet; den enskilda omsättningen beräknas i de allra flesta fall utifrån omsättningen i aktuellt land.

När det gäller omsättningsgränsernas nivå visar jämförelsen att den svenska 4-miljardersgränsen ligger högt, relativt den svenska ekonomins storlek. En enkel regressionsanalys visar att den "normala" gränsen för sammanlagd omsättning i ett land av Sveriges storlek är ungefär 1.5 miljarder kronor i global omsättning, alternativt knappt 1 miljard kronor i nationell omsättning. Motsvarande analys för enskild omsättning visar inte lika tydligt att den svenska 100-miljonersgränsen är lägre än förväntat, men en jämförelse med ett antal jämnstora länder (Belgien, Danmark, Finland, Nederländerna och Schweiz) antyder ändå att en höjning kan vara motiverad. Ytterligare en indikation på att de nuvarande svenska omsättningsgränserna har dålig träffsäkerhet är att andelen fördjupade undersökningar av alla anmälda förvärv är jämförelsevis låg. År 2005 genomgick 2 procent av de anmälda förvärven i Sverige en fördjupad undersökning och över en längre tidsperiod är andelen drygt 3 procent. Medianvärdet för 20 andra länder (inkl. EU) är 5,5 procent. Exklusive Norge och USA, vilka har ett annorlunda förfarande som gör att den uppmätta andelen dras ned, är medianvärdet istället 7 procent.

---

¹ Normalt är den senare omsättningsgränsen uttryckt så att minst två berörda parter ska ha en omsättning som uppgår till ett visst minsta värde; om exempelvis två större företag gemensamt tar kontroll över ett mindre företag så behöver inte det köpta företagens omsättning nå upp till gränsvärdet.

För att närmare analysera konsekvenserna av att ändra omsättningsgränserna har Konkurrensverket gjort en sammanställning av cirka 200 koncentrationer som anmäldes under åren 2003-2005, liksom av samtliga 62 fördjupade undersökningar som genomfördes under åren 1993-2005.

På basis av den förstnämnda sammanställningen kan man på goda grunder hävda att en höjning av gränsen för anmälan, från 100 miljoner kronor till 200 miljoner kronor, skulle reducera antalet anmälningar med ungefär 40 procent. De två sammanställningarna tillsammans visar att detta inte nämnvärt skulle öka risken för att skadliga koncentrationer skulle undgå prövning, i synnerhet som Konkurrensverket har möjlighet att begära att parterna ska anmäla koncentrationer som inte når upp till gränsen för enskild omsättning.

Sammanställningen ger också stöd för att en sänkning av gränsvärdet för sammanlagd omsättning till 1 miljard kronor skulle öka antalet anmälningar med 25-30 procent, eller knappt 30 koncentrationer per år, medan ett ungefär lika stort antal skulle falla bort om gränsvärdet ändrades så att det bara avser omsättning i Sverige. En ändring av gränsvärdet från 4 miljarder kronor i världen till 1 miljard kronor i Sverige skulle med andra ord inte medföra någon större ändring av *antalet* anmälda koncentrationer, men självklart skulle *urvalet* bli delvis annorlunda.

En jämförelse av de två sammanställningarna visar att det är vanligare att Konkurrensverket identifierar konkurrensproblem i relativt små koncentrationer, dvs. koncentrationer med omsättningsvärden i närheten av 4 miljarder kronor. Detta, tillsammans med vissa andra omständigheter, antyder att fler konkurrensproblem som har sin grund i företagskoncentrationer skulle kunna åtgärdas om omsättningsgränsen justerades enligt ovan. Möjligen skulle antalet identifierade och åtgärdade problem kunna öka med så mycket som 40 procent.

Sammanfattningsvis visar Konkurrensverkets analys att en justering av konkurrenslagens gränsvärden för prövning och anmälan av företagskoncentrationer skulle medföra påtagliga samhällsekonomiska vinster:

- Anmälningsplikten skulle bortfalla för ett stort antal konkurrensmässigt oproblematiske koncentrationer. Antalet anmälningar skulle minska med cirka 40 procent. Detta skulle leda till påtagliga besparingar för näringslivet; uppskattningsvis uppåt 10 miljoner kronor netto per år.
- Lagens träffsäkerhet skulle öka, så att fler problematiske koncentrationer skulle kunna åtgärdas, med åtföljande vinster för konsumentkollektivet. Antalet identifierade och åtgärdade konkurrensproblem skulle kunna öka med så mycket som 40 procent.
- Resurser skulle frigöras vid Konkurrensverket, vilka istället skulle kunna användas för mer angelägna uppgifter, inklusive fördjupade analyser av de tillkommande problematiske koncentrationerna.

Lagförslag

Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurrenslagen (1993:20) att 37 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En företagskoncentration skall anmälas till Konkurrensverket om

1. de berörda företagen tillsammans har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger *fyra miljarder* kronor och
2. minst två av de berörda företagen har en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger *100 miljoner* kronor för vart och ett av företagen.

Om omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i första stycket 2, får Konkurrensverket i ett enskilt fall ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla företagskoncentrationen, när detta är påkallat av särskilda skäl. En part och andra medverkande i en företagskoncentration har alltid rätt att frivilligt anmäla företagskoncentrationen, när omsättnings-

kravet enligt första stycket 1 är uppfyllt. Lag 2000:88.

Föreslagen lydelse

37 §

En företagskoncentration skall anmälas till Konkurrensverket om

1. de berörda företagen tillsammans har en omsättning *i Sverige* föregående räkenskapsår som överstiger *en miljard* kronor och
2. minst två av de berörda företagen har en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger *200 miljoner* kronor för vart och ett av företagen.

Om omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i första stycket 2, får Konkurrensverket i ett enskilt fall

ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla företagskoncentrationen, när detta är påkallat av särskilda skäl. En part och andra medverkande i en

företagskoncentration har alltid rätt att frivilligt anmäla företagskoncentrationen, när omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt. Lag 2000:88.

Denna lag träder i kraft den xxxx

1 Inledning

Att företag går samman genom förvärv och fusioner är ett naturligt inslag i en fungerande marknadsekonomi. Den strukturomvandling som sker är i grunden inte negativ och det är bara i få fall som koncentrationer leder till skadliga effekter på konkurrensen. Lagstiftaren har instiftat förvärvskontrollen som en undantagsåtgärd för att komma till rätta med just de skadliga fallen. Räckvidden för lagen bestäms av en omsättningsgräns; endast koncentrationer där parternas gemensamma omsättning överstiger 4 miljarder kronor kan i världen prövas av Konkurrensverket.

I Sverige är koncentrationer anmälningspliktiga om den sammanlagda omsättningen för berörda företag överstiger fyra miljarder kronor i världen *och* om minst två av de berörda företagen har en omsättning i Sverige som är större än 100 miljoner kronor för vart och ett av företagen. Så har det sett ut sedan 1 april 2000; mellan 1 juli 1997 och 1 april 2000 undantogs bara koncentrationer där det förvärvade bolaget hade en omsättning understigande 100 miljoner i Sverige; och mellan 1 juli 1993 och 1 juli 1997 fanns bara fyramiljardersgränsen.² Förändringarna som kom till stånd 1997 och 2000 föranleddes av den stora mängd koncentrationer utan potentiell konsumentskada som anmäldes till Konkurrensverket. Genom att införa en nedre gräns för de berörda företagens omsättning i Sverige gick det att undvika många av dessa anmälningar.

Trots dessa förändringar godkänns det stora flertalet koncentrationer tämligen omgående av Konkurrensverket och utan att koncentrationen förenas med några villkor. En genomgång av cirka 200 koncentrationer som anmäldes under åren 2003 till 2005 visar att 97 procent av dessa godkändes redan i den första utredningsfasen, dvs. inom 25 arbetsdagar från det att koncentrationen anmäldes till

---

² Det krävdes dock att företagen hade verksamhet i Sverige.

Konkurrensverket. Den höga andelen antyder att anmälningssgränserna leder till att många i sig oproblematiske koncentrationer måste anmälas, vilka medför både kostnader och väntetider för företagen. Många gånger gäller det företag som bara avsätter en mycket liten del av sin produktion på den svenska marknaden och som inte ens konkurrerar på samma marknader.

Samtidigt finns det grund för farhågor att andra koncentrationer helt undgår rättslig prövning, trots en för svenska förhållanden hög omsättning, trots höga marknadsandelar och trots att de två företagen kanske är varandras viktigaste konkurrenter. En koncentration kan, som nämnts, inte prövas om inte parternas sammanlagda omsättning uppgår till 4 miljarder kronor. Som jämförelse uppgår den sammanlagda omsättningen på den svenska biografmarknaden till bara något mer än 1 miljard kronor. Detta innebär t.ex. att om SF Bio och Sandrews hade varit fristående bolag, dvs. om inte SF Bio hade ingått i hela Bonnierkoncernen, så hade sammanslagningen av de två biograf-företagen som prövades av konkurrensverket vid årsskiftet 2004/2005, helt undgått prövning enligt den svenska konkurrenslagen. Tre andra exempel är att den sammanlagda omsättningen för samtliga svenska optiker beräknas till cirka 3 miljarder kronor, vilket är ungefär lika mycket som samtliga kommersiella radiokanaler omsätter sammanlagt medan den svenska begravningsbranschen beräknas omsätta bara något mer än en miljard kronor. Det synes alltså finnas en uppenbar risk att konkurrensskadliga koncentrationer på marknader med stor betydelse för de svenska konsumenterna kan ske utan att konkurrenslagen kan användas för att begränsa skadan.

Också i en internationell jämförelse framstår den svenska gränsen för vilka koncentrationer som kan prövas som hög, i synnerhet i förhållande till den svenska ekonomins storlek.

De två problem som identifierats – ett stort antal anmälningar av koncentrationer som inte nämnvärt påverkar konkurrensen på den

svenska marknaden och en tydlig risk att skadliga koncentrationer helt undgår den kontrollmekanism som konkurrenslagen utgör – skulle kunna lindras genom en bättre utformning av omsättningsgränserna. En möjlig reform är att samtidigt ändra gränsen för lagens räckvidd till sådana koncentrationer där parternas omsättning tillsammans överstiger 1 miljard kronor i Sverige och att höja anmälningsgränsen till sådana koncentrationer där minst två parter omsätter mer än 200 miljoner kronor vardera. Detta beräknas leda till att antalet anmälningar minskar med cirka 40 procent, samtidigt som ytterligare cirka en koncentration med potentiellt skadliga verkningar varje år skulle bli föremål för en fördjupad undersökning.

Mot bakgrund av att de svenska reglerna för företagskoncentrationer står inför en revidering, med anledning av att EU:s motsvarande regler har ändrats, så finns det anledning att samtidigt göra en översyn av nivån på omsättningsgränserna.

Dispositionen av den här rapporten är som följer. I nästa kapitel diskuteras kort bakgrunden till att det finns regler för företagskoncentrationer, i kapitel 3 diskuteras vilken roll omsättningsgränser har i dessa regler. De följande två kapitlen diskuterar först de svenska omsättningsgränserna, sedan omsättningsgränserna för ett urval andra länder. I kapitel 6 redovisas en undersökning av konsekvenserna av att ändra omsättningsgränserna, medan slutsatser dras i det sjunde och avslutande kapitlet.

2 Koncentrationsreglerna och deras motiv

Förvärv av eller sammanslagning av företag, vilket i konkurrensrättsliga sammanhang kallas (företags)koncentrationer, utgör en naturlig och viktig del i en marknadsekonomi. Koncentrationerna bidrar till att olika sektorer i ekonomin utvecklas och anpassas till marknadens ändrade förutsättningar, men samtidigt riskerar vissa förvärv att leda till skadliga effekter på konkurrensen på marknaden. Detta drabbar i så fall konsumenterna genom högre priser och sämre utbud. Det kan också mer allmänt bromsa utvecklingen inom branschen och därmed skada samhällsekonomin i stort. I konkurrenslagen (1993:20)(KL) finns därför regler som ger Konkurrensverket möjlighet att pröva företagskoncentrationens konkurrensmässiga verkningar.

2.1 Företagskoncentrationer ur ett ekonomiskt perspektiv

Det finns många fördelar med att företag har möjlighet att gå samman eller köpa varandra. Genom sådana transaktioner kan företagen omorganisera sin produktion, genom att produktionsmedel i vid mening kan kombineras på nya sätt. Komplementära tillgångar kan förenas i samma företag, så att samproduktionsfördelar uppstår. Exempelvis kan produktionen av en ny produkt förutsätta teknisk kompetens från två olika företag, eller så kanske ett företag som är bra på att tillverka skulle vinna på att gå samman med ett företag med goda produkter, försäljningskanaler. Omvänt kan man tänka sig att ett företag väljer att fokusera på en viss verksamhet och därför säljer de tillgångar som inte behövs för denna (vilket i teknisk mening innebär samproduktionsnackdelar). I vissa fall kan kostnaderna sänkas bara

genom att produktionsskalan blir större, dvs. det föreligger positiva skalfördelar. Sammantaget brukar samproduktions- och skalfördelar benämnas synergier, och dessa är oftast det som lyfts fram av företagen själva när de planerar samgåenden och företagsköp.

Ett annat viktigt skäl att tillåta koncentrationer sammanhänger med den s.k. marknaden för företagskontroll. Ett företags ledning kan vara mer eller mindre skicklig och den kan arbeta i större eller mindre utsträckning för aktieägarnas bästa. När företag kan köpa varandra (eller varandras tillgångar), så riskerar emellertid de företag som begåvats med mindre skickliga företagsledningar att köpas upp av mer framgångsrika konkurrenter. Detta kan ske eftersom de förras aktiekurser typiskt sett kommer att vara relativt låga. Effekten blir förhoppningsvis att mindre skickliga företagsledningar på detta sätt gallras ut av marknaden och att företagens tillgångar kommer till bättre användning hos en annan ägare. Motsvarande mekanismer gör sig gällande också för företagsledningar som använder sin position till att gynna sig själva, i stället för ägarna. Bara själva hotet om uppköp kan också i sig själv tvinga fram högre effektivitet och större "lojalitet" hos ledningen. Sammantaget bidrar den här typen av disciplinerande mekanismer till en ökad ekonomisk effektivitet.³

Det finns emellertid också risker förknippade med företagskoncentrationer. Om ett företag kan tillskansa sig en monopolställning genom att köpa upp övriga företag som agerar på samma marknad, så finns det starka skäl att anta att priserna kommer att stiga. Och om inte priserna stiger, så kommer med största sannolikhet kvalitén att sjunka, valmöjligheterna kommer att begränsas och utvecklingen av nya och bättre produkter kommer att

---

³ Självfallet kan inte "marknaden för företagskontroll" lösa alla problem som kan orsakas av oskickliga och själviska ledningar, men det mesta talar för att problemen skulle vara större om ledningarna inte behövde kalkylera med risken för uppköp. För en mer utförlig diskussion av dessa frågor hänvisas till den specialiserade litteraturen.

bromsas upp.⁴ Detta är uppenbarligen till skada för konsumenterna, men också för samhällsekonomin i stort.

Även i situationer när det sammanslagna företaget inte får en monopolställning kan problem uppstå. När antalet konkurrenter minskar och när ett företag får en hög marknadsandel, så kommer både det sammanslagna företaget och dess konkurrenter att få incitament att höja priserna. Enligt ekonomisk teori kan detta ske genom två olika mekanismer. För det första kommer vart och ett av företagen att inse att de har ett eget och omedelbart intresse av att höja sina priser, oavsett vad övriga företag på marknaden gör. Detta kallas av ekonomer för "internaliseringseffekt", "ensidig effekt" (*unilateral effect*) eller "icke-koordinationseffekt" (*non-coordinated effect*). Tillsammans med rena monopolförvärv är detta den mekanism som huvudsakligen gör sig gällande på marknader där det enligt konkurrensrättslig terminologi råder "ensam dominans". För det andra blir det lättare för de kvarvarande företagen att samordna sitt beteende så att priserna kan höjas. När antalet aktörer minskar blir det lättare att undvika priskrig och priskonkurrens och därmed lättare att koordinera prissättningen på en högre nivå. Detta brukar benämnas koordinationseffekt (*coordinated effect*) och uppstår på marknader som präglas av det som i konkurrensrättsliga sammanhang kallas kollektiv eller oligopolistisk dominans.

Både ensam dominans och kollektiv dominans kan tolkas som marknadsmakt, medan de två huvudtyperna av effekter, internaliseringseffekter och koordinationseffekter, svarar mot *effekten* av den ökade graden av marknadsmakt. Vid bedömningen av såväl ensidiga effekter som koordineringseffekter vägs faktorer som marknadsandelar, inträdesbarriärer och köparmakt in, liksom en rad andra faktorer som kan bedömas påverka hur företagen faktiskt konkurrerar på marknaden.

---

⁴ I fortsättningen diskuteras effekter av koncentrationer framför allt i termer av högre eller lägre priser, men i många fall kan effekter på kvalitet, utbud och utveckling vara väl så viktiga.

Konkurrensmyndigheternas svåra roll är att försöka väga de positiva effekterna av en koncentration mot de negativa. Incitamenten att höja priserna när koncentrationsgraden ökar motverkas ju om synergier leder till lägre kostnader. Om koncentrationen ökar måttligt eller om koncentrationsgraden också efter transaktionen är låg, samtidigt som stora synergier kan uppnås, så finns det goda skäl att tillåta fusionen. I många fall krävs en komplex ekonomisk analys för att bedöma de sannolika konsekvenserna av ett förvärv. Samtidigt har företagen ett legitimt intresse av att kunna förutse hur en koncentration kommer att bedömas, utan att genomföra alltför omfattande juridiska och ekonomiska analyser, vilket talar för mer schablonmässiga bedömningar, t.ex. baserade på marknadsandelar och omsättning.

2.2 Regler för företagskoncentrationer

Konkurrenslagen, liksom motsvarande bestämmelser i andra jurisdiktioner, innehåller regler om kontroll av företagskoncentrationer. Idealiskt sett ska dessa regler utformas så att koncentrationer som leder till ökad effektivitet och lägre priser tillåts, medan koncentrationer som leder till stor marknadsmakt och högre priser stoppas. I praktiken är det självklart mycket svårt, till och med i efterhand, att exakt fastställa konsekvenserna av en koncentration.

Koncentrationer där de berörda företagens årsomsättningar överstiger vissa tröskelvärden ska enligt konkurrenslagen anmälas till Konkurrensverket. Anmälan ska göras av de företag som slås samman eller av den eller dem som förvärvar kontroll över ett företag. Konkurrensverket kan inte stoppa en koncentration, men väl väcka talan vid Stockholms tingsrätt om att så ska ske. Tingsrätten, i sin tur, kan förbjuda sådana koncentrationer som antas leda till påtagligt skadliga effekter på konkurrensen. Domstolens beslut kan överklagas till Marknadsdomstolen.

Konkurrenslagen (37 §) föreskriver också att företagskoncentrationer ska anmälas till Konkurrensverket om:

- de berörda företagen tillsammans har en (global) årsomsättning som överstiger 4 miljarder kronor och
- minst två av de berörda företagen⁵ vardera har en årsomsättning i Sverige som överstiger 100 miljoner kronor.

När omsättningen beräknas avses med berörda företag vanligtvis det förvärvande företaget (köparen) och dess eventuella företagsgrupp samt det företag som förvärvas (målbolaget). Säljaren är normalt sett inte berört företag. Om flera företag gemensamt förvärvar ett annat företag, anses samtliga av de köpare som får gemensam kontroll i målbolaget vara berörda företag.

När det finns särskilda skäl får Konkurrensverket ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen även om de berörda företagens omsättning understiger 100 miljoner kronor. En part och andra medverkande i en koncentration har alltid rätt att frivilligt anmäla en sådan koncentration till Konkurrensverket. Motsvarande flexibilitet finns dock inte vad gäller gränsen för sammanlagd omsättning; om företagen inte når upp till 4 miljarder kronor finns inga möjligheter att ingripa mot koncentrationen med stöd av konkurrenslagen.

När en koncentration har en sådan storlek att den når upp till tröskelvärdena för anmälan till Europeiska kommissionen så ska den inte anmälas till Konkurrensverket och den svenska konkurrenslagen är inte tillämplig. Anmälan till kommissionen krävs om den globala omsättningen för båda parter tillsammans uppgår till mer än 5000 miljoner euro, om omsättningen inom EU för minst två av parterna är högre än 250 miljoner euro och om inte samtliga

---

⁵ Med berörda företag avses i princip det förvärvande företaget inklusive dess företagsgrupp och själva förvärsobjektet.

berörda parter har mer än två tredjedelar av sin omsättning i ett och samma medlemsland. Som alternativ anmälningsgrund gäller en global omsättning på mer än 2500 miljoner euro, en gemensam omsättning på mer än 100 miljoner euro inom minst tre medlemsländer, en omsättning på mer än 25 miljoner euro för minst två parter inom var och en av de tre medlemsstaterna enligt föregående villkor, totala omsättning inom EU för minst två parter uppgick till mer än 100 miljoner euro och att inte samtliga berörda parter har mer än två tredjedelar av sin omsättning inom ett och samma medlemsland.

När Konkurrensverket har fått en fullständig anmälan om en företagskoncentration har verket 25 arbetsdagar på sig att bestämma om koncentrationen ska lämnas utan åtgärd (dvs. tillåtas) eller om en s.k. särskild undersökning ska inledas. Under tiden får parterna eller andra medverkande i koncentrationen inte vidta någon åtgärd för att fullfölja den.

Efter beslut om särskild undersökning har verket ytterligare tre månader på sig att väcka talan vid Stockholms tingsrätt om ett ingripande mot koncentrationen. Tremånadersperioden kan förlängas av Stockholms tingsrätt om parterna i företagskoncentrationen går med på det eller om det finns synnerliga skäl.

För att en koncentration ska kunna förbjudas krävs att den leder till väsentligt minskat konkurrenstryck. Enligt 34a§ konkurrenslagen får en företagskoncentration förbjudas om:

1. den skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att väsentligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det, och
2. ett förbud kan meddelas utan att väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts.

Koncentrationens eventuella negativa effekter på konkurrensen bedöms genom ett så kallat konkurrenstest. Det är en sammanvägd bedömning av hur koncentrationen påverkar konkurrensen på marknaden. Faktorer som prövas är exempelvis de berörda företagens marknadsställning och ekonomiska styrka, potentiell konkurrens samt om andra företag hindras att komma in på marknaden.

Villkoret i den första punkten sammanfaller i stort med det villkor som uppställdes i EU:s koncentrationsförordning från år 1989⁶, medan 2004 års koncentrationsförordning⁷ har förskjutit tonvikten från dominans till effekt. Enligt den nya förordningen kan koncentrationer "som påtagligt skulle hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den" stoppas. Dominans, som uppställs som ett krav enligt den svenska lagstiftningen och enligt den tidigare koncentrationsförordningen, anges nu bara som det främsta exemplet på situationer där konkurrensen kan hämmas. (För närvarande analyserar en offentlig utredning om de svenska bestämmelserna ska anpassas till de som gäller enligt EU:s koncentrationsförordning.)

Även mindre ingripande åtgärder än förbud kan bli aktuella, till exempel att endast vissa delar av koncentrationen får genomföras. I samband med prövningen vid Konkurrensverket kan företag göra frivilliga åtaganden om att ändra koncentrationen så de skadliga effekterna av koncentrationen kan undanröjas och så att Konkurrensverket därigenom kan acceptera den. På talan av Konkurrensverket vid Stockholms tingsrätt kan dessa åtaganden

---

⁶ Rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer, se <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/legislation/regulation/consolidated/sv.pdf>

⁷ Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer ("EG:s koncentrationsförordning"), se http://europa.eu.int/eur-lex/pri/sv/oj/dat/2004/l_024/l_02420040129sv00010022.pdf

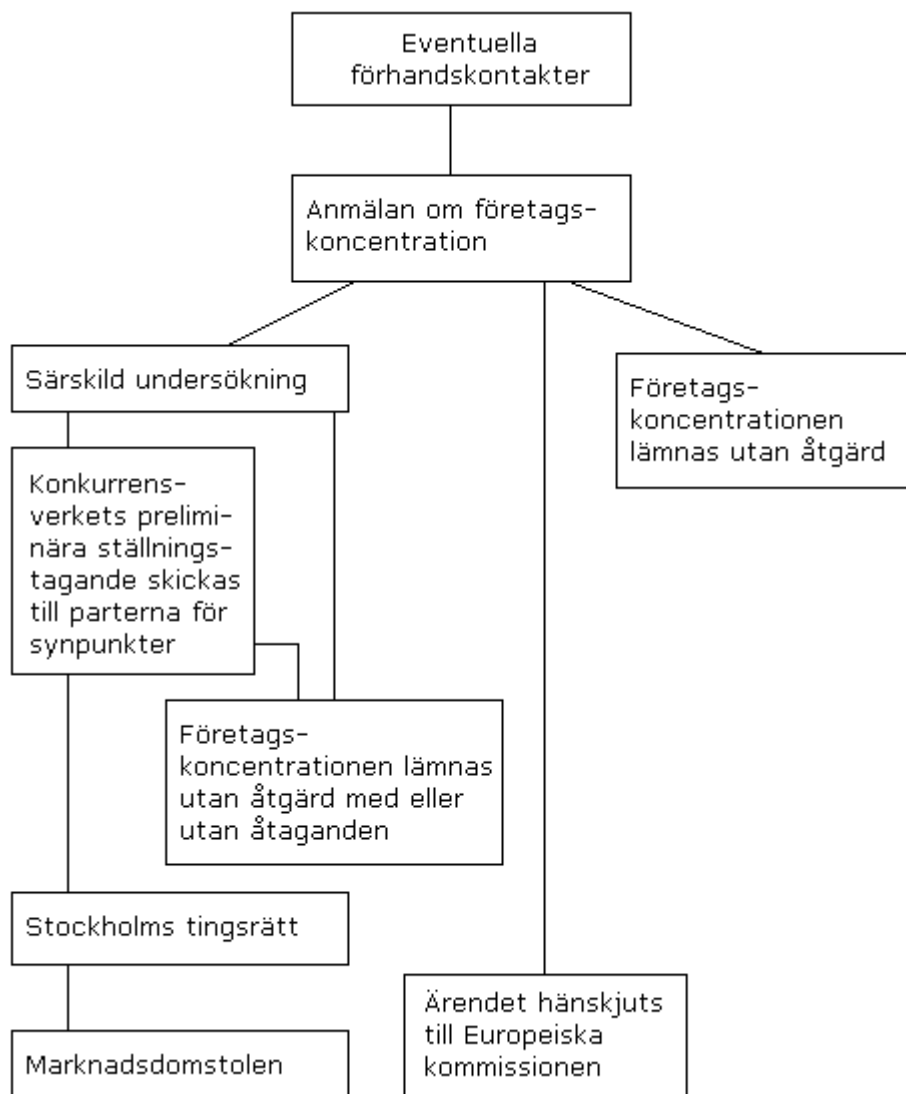

förenas med ett vite som kan dömas ut om företaget inte fullföljer dem.

2.3 Handläggning av koncentrationsärenden vid Konkurrensverket

Företagskoncentrationer utreds med relativt korta tidsfrister och med högt ställda krav på analysens kvalitet. Det innebär att handläggningen måste ske snabbt, effektivt och rättssäkert. Konkurrensverket har därför samlat handläggningen av koncentrationsärenden hos en särskild grupp, koncentrationsgruppen, som består av fem personer som är specialiserad på dessa frågor. Gruppen hanterar de koncentrationsärenden som anmäls till verket. Koncentrationsgruppens arbete samordnas av en koordinator. I de fall en särskild undersökning genomförs tillsätts en projektgrupp, vars medlemmar tillsätts beroende på ärendets karaktär, kompetens m.m. bland hela verkets personal (dvs. inte nödvändigtvis från koncentrationsgruppen). Handläggningsprocessen illustreras av nedanstående figur.

Figur 1. Handläggningsprocessen för koncentrationsärenden vid Konkurrensverket

Beslut om att inleda en särskild undersökning fattas av generaldirektören, som också fattar beslut om ansökan om stämning vid tingsrätten. Beslut om att "i enklare fall" lämna koncentrationen utan åtgärd, dvs. i praktiken att godkänna den, fattas däremot enligt verkets beslutsordning av cheferna för konkurrensavdelningarna eller av koncentrationsgruppens koordinator.

Verket hanterade under år 2005 totalt 90 koncentrationsärenden, jämfört med 75 året före och 65 stycken år 2003. I genomsnitt fördes cirka 46 timmar per ärende i fas 1 (eller cirka 55 timmar om förhandsärenden räknas in). De två ärenden som gick till fas två krävde i genomsnitt ytterligare knappt 1400 timmar, vilket om man så vill drar upp det totala snittet för de 90 ärendena till cirka 85 timmar per ärende. Konkurrensverket beräknar timkostnaden för handläggare, inklusive lokal- och overheadkostnader, till cirka 800 kronor per timme, varför kostnaden per hanterat ärende under år 2005 var cirka 70 000 kronor, eller 45 000 kronor i fas 1 (inklusive förhandsärenden) och ytterligare cirka 1,1 miljon kronor om ärendet går in i fas 2. I förhållande till verkets totala resurser utgör kostnaden för att hantera koncentrationer 7-8 procent.⁸

---

⁸ Om andelen ärenden som går till fördjupad undersökning är högre, så blir självfallet kostnaden per koncentrationsärende högre. I ett längre perspektiv har cirka 3 procent av ärendena gått in i fördjupning, men andelen kan bli ännu högre om omsättningsgränserna ändras.

3 Omsättningsgränser

De flesta med Sverige jämförbara jurisdiktioner har anmälningssplikt för koncentrationer som överstiger vissa tröskelvärden, eller omsättningsgränser. Ett grundläggande motiv för anmälningssplikt är att garantera att koncentrationer som är skadliga för konkurrensen och därmed konsumenterna inte undkommer den kontrollmekanism som koncentrationsreglerna utgör. Ett annat skäl är att det ur företagets synpunkt är angeläget med korta och förutsägbara tidsfrister för myndigheternas prövning av koncentrationer, samtidigt som anmälningen i sig medför att det uppstår en "objektiv utgångspunkt" för när tidsfristen börjar löpa.⁹

Givet att det finns en anmälningssplikt så är omsättningsgränser nödvändiga, för att förhindra att rena bagatelltransaktioner anmälas till myndigheterna. Gränsvärdet (eller gränsvärdena) bör då sättas på en sådan nivå att skadliga koncentrationer med stor sannolikhet fångas in, medan koncentrationer där sannolikheten för att skada uppstår är mycket liten inte fångas in. Det senare framför allt för att begränsa företagets administrativa börda, men också för att avlasta myndigheten. Med andra ord bör gränsvärdena vara träffsäkra i förhållande till koncentrationsreglernas syfte.

Det bör också påpekas att gränserna även kan användas för att helt undanta vissa typer av koncentrationer från en myndighetsprövning – och därmed minska de legala riskerna för företag som överväger att gå samman eller att köpa ett annat företag. I Sverige gäller detta för omsättningsgränsen för de två berörda företagen sammanlagt, 4-miljardersgränsen. En koncentration som inte når upp till detta värde är inte prövningsbar, dvs. den kan aldrig stoppas med stöd av konkurrenslagen. Följaktligen finns, åtminstone ur företagets

---

⁹ Se Proposition 1992/93:56, s. 20.

synvinkel, fördelar med omsättningsgränser även om någon anmälningsplikt inte föreligger.

Gränsvärdena bör vara både träffsäkra och enkla att tolka. Det är uppenbart att det finns en viss målkonflikt mellan lättolkade regler och träffsäkra regler. För att göra reglerna mer träffsäkra skulle man kunna väga in sådana aspekter som har betydelse i den materiella prövningen: marknadsandelar, inträdesbarriärer, köparmakt, typen av konkurrens på marknaden osv. Problemet med detta är att dessa variabler ofta är kvalitativa och/eller bygger på bedömningar som görs på basis av en ganska kvalificerad analys. Exempelvis måste man bestämma vilka produkter som tillhör en viss marknad, innan marknadsandelar kan beräknas, vilket i många fall är svårare än det i förstone kan verka. Därför används i de allra flesta länder relativt väldefinierade och lättolkade begrepp, såsom total omsättning i världen eller omsättning i landet, eller de förvärvade tillgångarnas värde, hellre än exempelvis marknadsandelar.

Med utgångspunkten att gränsvärdena ska baseras på omsättning kan gränsvärdena uttryckas på många olika sätt och i många olika kombinationer. (Se även nästa kapitel, som behandlar omsättningsgränser i andra länder.) Gränsvärdena kan relatera till omsättning i världen eller omsättning i landet (i fortsättningen Sverige) och de kan avse företagen sammanlagt, företagen var för sig eller bara det uppköpta företaget. Man kan tänka sig kumulativa gränsvärden eller alternativa gränsvärden och som nämnts kan man tänka sig gränsvärden för både anmälningsplikt och prövningsbarhet. För att ta ett rent hypotetiskt exempel så skulle man kunna ha ett gränsvärde för global omsättning för de två företagen tillsammans *eller* en viss minsta gemensam omsättning i Sverige som gräns för prövningsbarhet, i kombination med två alternativa gränser för anmälningsplikt; t.ex. en viss minsta omsättning för var och en av parterna i Sverige och, som alternativ, ett visst minsta värde för tillgångarna i målbolaget. Ett annat och enklare exempel vore att både prövningsbarhet och anmälningsplikt

vore avhängigt ett och samma gränsvärde, t.ex. en viss minsta omsättning i Sverige för det köpta bolaget.

Den eller de variabler man mäter (t.ex. "omsättning") bör korrelera med sannolikheten för att koncentrationen är skadlig. Eftersom den svenska konkurrenslagen syftar till att värna konkurrensen i Sverige och de svenska konsumenterna, så bör rimligen minst en av gränserna direkt relatera till den svenska marknaden. (Så är alltså fallet idag.) I annat fall skulle företag som saknar anknytning till Sverige behöva anmäla förvärv till Konkurrensverket.¹⁰ Vidare gäller att en förutsättning för förbud är att de konkurrensbegränsande verkningarna är hänförliga till "landet i dess helhet eller en avsevärd del av det" (34 a § KL), vilket ytterligare understryker att gränsvärdena bör relatera till Sverige. Däremot föreligger inte något uppenbart skäl för att en av gränserna ska avse global omsättning; många länder har två omsättningsgränser som båda avser det egna landet och vissa länder har en enda gräns, som då avser det egna landet.

När det gäller de exakta tröskelvärdena, bör dessa som sagt väljas så att skadliga koncentrationer med stor sannolikhet omfattas av anmälningsskyldigheter och allt blir prövningsbara, och att oproblematiske koncentrationer i alltför hög grad inte måste anmälas. Eftersom tröskelvärdena enligt ovan baseras på väldefinierade variabler med låg eller måttlig träffsäkerhet, så måste med nödvändighet gränsvärdena sättas så lågt att betydligt fler koncentrationer fångas in än det antal som faktiskt stoppas. Med andra ord: många fler transaktioner kommer att behöva anmälas

---

¹⁰ Detta är också en av rekommendationerna från OECD i "Recommendation of the Council concerning merger review", 2005 (se [http://webdomino1.oecd.org/horizontal/oeclacts.nsf/linkto/c\(2005\)34](http://webdomino1.oecd.org/horizontal/oeclacts.nsf/linkto/c(2005)34)), liksom i International Competition Networks "Recommended Principles for Merger Notification and Review Procedures", se www.internationalcompetitionnetwork.org. Där rekommenderas också "tydliga och begripliga" och "objektivt kvantifierbara" anmälningssgränser, såsom exempelvis omsättning eller tillgångsvärden.

och/eller vara prövningsbara, än det antal transaktioner som konkurrensmyndigheterna faktiskt har invändningar emot. Frågan blir då, vilken är den mest rimliga relationen mellan antalet anmälda koncentrationer och antalet koncentrationer som myndigheterna ingriper mot?

En sådan avvägning kan uttryckas i termer av fel av typ 1 och typ 2. Fel av typ 1 är i det här sammanhanget att inte förhindra sådana koncentrationer som faktiskt skadar konkurrensen, medan fel av typ 2 är att tvinga företag att i onödan anmäla koncentrationer som är oproblematiske.¹¹ För att förenkla analysen, antag tills vidare att anmälningsplikt och prövningsbarhet avgörs av samma tröskelvärde. Ett enkelt räkneexempel kan då illustrera de avvägningar som måste göras när omsättningsgränsen fastställs.

Antag inledningsvis att medan myndighetens kostnad för att genomföra en översiktlig analys av ett anmält förvärv är cirka 45 000 kronor (se föregående kapitel), så är de totala samhällsekonomiska kostnaderna 10 gånger högre, utifrån antagandet att det är väsentligt dyrare för parterna att anmäla ett förvärv än det är för Konkurrensverket att handlägga ett ärende i fas 1. (I parternas kostnader ingår också kostnaden för det dröjsmål som den juridiska prövningen orsakar.) Antag också att ett skadligt förvärv i genomsnitt resulterar i en prisökning med 2.5 procent under två år (varefter inträde på marknaden eller i övrigt ändrade förutsättningar antas ha eliminerat konsekvenserna av förvärvet).¹² Konsumenternas

---

¹¹ Inom rättsekonomin används normalt begreppet typ 1-fel för att beskriva situationer då brottslingar frias, medan typ 2-fel är att fälla oskyldiga. I den kontexten eftersträvar rättsväsendet normalt en mycket låg grad av typ 2-fel, eftersom kostnaden för att fälla oskyldiga anses mycket hög. För anmälningar av företagskoncentrationer är däremot kostnaden för att tvinga fram en *anmälning* av en oproblematiske koncentration rimligen ganska måttlig.

¹² Det finns få empiriska studier av konsekvenserna av koncentrationer på priserna på de berörda marknaderna. En översikt i Röller, Stennek och Verboven, 2001, (Efficiency gains from mergers, European Economy, nr 5, 2001) ger dock visst stöd för att en prishöjning med 2.5 procent kan vara ett rimligt antagande.

kostnad för att tillåta förvärvet uppgår då till minst 10 miljoner kronor om omsättningsgränsen är 100 miljoner kronor för vart och ett av företagen (0.025×100 miljoner kronor $\times 2 \times 2$).¹³ Med dessa antaganden är kostnaden för ett typ 1-fel cirka 22 gånger högre än kostnaden för ett fel av typ 2. Om mer än vart 22:e förvärv, eller 4.5 procent av förvärven, leder till en konsumentskada på minst 10 miljoner kronor så är det alltså rimligt att öka antalet anmälningar, t.ex. genom lägre omsättningsgränser, medan det omvända gäller om färre än 4.5 procent av förvärven är skadliga.¹⁴ Som jämförelse kan nämnas att 2.5 procent av Konkurrensverkets koncentrationsärenden genomgått en fas 2-undersökning under perioden 2003-2005, medan motsvarande siffra för hela perioden 1993 till 2005 är något högre, eller cirka 3.4 procent. Av den senare siffran kan bedömas att cirka 40 procent (motsvarande cirka 1.3 procent av alla anmälda förvärv) i något avseende påverkades av

---

¹³ Istället för konsumentskada skulle en kalkyl av det här slaget kunna baseras på samhällsekonomisk skada. I princip vore detta mer förenligt med ekonomisk logik, inte minst eftersom företagens kostnader för notifiering inte bör vägas in i en kalkyl som bara tar hänsyn till konsumenternas nytta och skada. I en samhällsekonomisk kalkyl skulle kostnaden för en prishöjning inte vara prishöjningen gånger omsättningen på marknaden, utan det samhällsekonomiska överskottet av den produktion som trängs undan på grund av den minskade efterfrågan som det högre priset orsakar, eventuellt med en justering för att en krona hos konsumenterna är "värd" mer än en krona hos producenterna. Möjligen kan den metod som används i texten försvaras med att konkurrensmyndigheterna gör konservativa uppskattningar av den prisökning som följer av ett förvärv, varför denna snarare svarar mot den samhällsekonomiska kostnaden än mot minskningen i konsumentnytta.

Att använda två gånger 100 miljoner kronor i omsättning som bas för beräkningarna, snarare än t.ex. den genomsnittliga omsättningen vid en koncentration, är ett försiktigt men avsiktligt antagande. Vid en analys av en höjning av anmälningsgränsen från 100 till 200 miljoner kronor skulle just sådana koncentrationer där parternas omsättning uppgår till drygt 100 miljoner kronor falla bort. Vid en justering av gränsen för prövbarhet kan sammanlagd omsättning uppgå till mellan 1 och 4 miljarder kronor (i Sverige) för de ärenden som tillkommer och mellan 200 och 1000 miljoner kronor för de ärenden som bortfaller. En högre beräkningsbas kunde därför vara motiverad, t.ex. 1 miljard kronor, men å andra sidan är omsättningen på den kritiska *relevanta marknaden* många gånger väsentligt lägre än den totala omsättningen i Sverige.

¹⁴ Här bortses för enkelhets skull från att analysen ska ske "på marginalen". Med andra ord antas andelen koncentrationer med konkurrensproblem vara lika hög nära och långt över notifieringsgränserna. Å andra sidan fördelar sig de fördjupade undersökningarna ungefär i enlighet med ett sådant antagande; se vidare avsnitt 6.3.

konkurrensreglerna, genom att förvärvet koncentrationer efter åtagande, drogs tillbaka eller godkändes först efter en domstolsprocess. Således är det cirka en koncentration på 75 som av Konkurrensverket bedömdes leda till en skadlig begränsning av konkurrensen. (Se vidare kapitel 6)

I kalkylen ovan förutsattes att prisökningen gällde för hela omsättningen; i själva verket kan förstås företagen vara verksamma på flera marknader och den skadliga effekten uppstår kanske bara på en av dessa. Jämförelsen mellan kostnader för fel av typ 1 och typ 2 bör vidare göras för koncentrationer som ligger nära omsättningsgränserna, snarare än för alla. Detta avspeglas i de hypotetiska kostnaderna ovan, medan andelen förvärv som faktiskt gått till fördjupad undersökning respektive förorsakat någon form av myndighetsingripande beräknats utifrån alla förvärv.

Vid en avvägning av hur ofta prövningar i fas 2 bör förekomma kan motsvarande metod i princip användas. Här uppgår, enligt ovan, Konkurrensverkets kostnader till uppskattningsvis 1.1 miljon kronor per ärende. Med motsvarande antagande om relationen mellan verkets direkta kostnader och den totala samhällsekonomiska kostnaden så skulle den senare vara 11 miljoner kronor per fördjupad undersökning. Eftersom denna kostnad överstiger den (i och för sig försiktigt hållna) beräkningen av konsumentskadan vid en skadlig koncentration, så bör sannolikheten för att ett konkurrensproblem identifieras och åtgärdas vara nära 100 procent. Ovan redovisades dock en lägre siffra, cirka 40 procent, som gäller ingripanden i vid mening i förhållande till antalet ärenden i fas 2.

Om gränsen för minsta omsättning i Sverige ökar från 100 till 200 miljoner kronor, så fördubblas den beräknade minsta konsumentskadan av ett konkurrensbegränsande förvärv, från 10 till 20 miljoner kronor. En vägning mellan kostnaderna för fel av typ 1 och 2 skulle då peka mot att fördjupade undersökningar förekommer "lagom" ofta då cirka 50 procent av dem leder till att konkurrensproblem

åtgärdas. Självklart innehåller kalkylerna ovan en hel del antaganden, men det är ändå intressant att de antyder att en höjning av den lägre omsättningsgränsen till 200 miljoner kronor per företag kan vara motiverad.

Avslutningsvis kan det sägas att relativt lättolkade gränsvärden för anmälningsplikt och prövningsbarhet kan kombineras med indikativa gränser för den materiella prövningen. I USA används sedan länge indikativa gränser uttryckta i HHI (Herfindahl-Hertzman index, dvs. summan av de marknadsaktiva företagens marknadsandelar i kvadrat, uttryckt i procentenheter). Även Europeiska kommissionens riktlinjer för horisontella förvärv anger indikativa gränser uttryckta i termer av HHI. I båda fallen är de indikativa gränserna tämligen lågt satta. Därmed torde det vara ytterst ovanligt att myndigheterna gått emot förvärv som underskridit de indikativa gränserna, medan däremot ett stort antal koncentrationer som överskridit gränserna accepterats utan något åtagande från parternas sida.

4 De svenska omsättningsgränserna

Den 1 juli 1993 trädde KL i kraft. Enligt den ursprungliga lydelsen av 37 § omfattade anmälningsplikten samtliga förvärv där de berörda företagen hade en årlig omsättning överstigande 4 miljarder kronor. Något tydligt motivuttalande om bakgrunden till varför just denna siffra valdes saknas i förarbetarna till lagen. Det anges dock att förvärvskontrollen bör ses som en undantagsåtgärd och att bara "vissa större företagsförvärv bör kunna bli föremål för samhällelig prövning över huvud taget".¹⁵ Vidare sägs: "En rimlig avvägning är enligt regeringens mening att prövningen bara skall omfatta sådana förvärv där de berörda företagen tillsammans har en årsomsättning som överstiger 4 miljarder kronor." I konkurrenskommitténs betänkande föreslogs att anmälningskyldighet skulle föreligga för koncentrationer över vissa gränsvärden, efter förebild från motsvarande EG-regler, dock utan att någon viss gräns tydligt förordades; man menade att gränsen skulle fastställas av regeringen eller Konkurrensverket. Kommittén anger dock att man ansåg en nivå om 1 miljard kronor som en lämplig tumregel.¹⁶

Utformningen av anmälningsreglerna fick till konsekvens att Konkurrensverket belastades med en stor mängd ärenden där ett mindre företag med låga omsättningssiffror förvärvades av ett betydligt större företag. Systemet ansågs både av Konkurrensverket och företrädare från näringslivet och advokatbyråer som betungande, resurskrävande och kostsamt.¹⁷ I syfte att undvika sådana bagatellförvärv vilka saknade betydelse ur konkurrenssynpunkt och för att minska tillströmningen av ärenden kom KL därför att ändras. Innan lagändringen diskuterades en rad olika förslag. Bland annat föreslogs att anmälningsplikten helt skulle utgå

---

¹⁵ Prop. 92/93:56, s. 40.

¹⁶ SOU 1991:59, del 2, s. 482.

¹⁷ SOU 1997:20, s. 132.

och att Konkurrensverket på eget initiativ skulle granska förvärv. Andra förslag var att höja omsättningsgränsen på 4 miljarder kronor eller att marknadsandels- och/eller omsättningsgränser skulle införas.¹⁸

I propositionen föreslogs att reglerna i KL om generell anmälnings-skyldighet skulle vara kvar och att 4-miljarderströskeln skulle behållas. Däremot undantogs sådana förvärv där det förvärvade företaget har en omsättning i Sverige från föregående räkenskapsår som understiger 100 miljoner kronor. Trots den nya begränsnings-regeln hade Konkurrensverket fortfarande möjlighet att ålägga en part att anmäla ett förvärv när detta var påkallat av särskilda skäl, oavsett omsättningen i det köpta bolaget. Detta kunde dock endast bli aktuellt när den sammanlagda omsättningen översteg 4 miljarder kronor. Lagändringen trädde i enlighet med regeringens förslag i kraft den 1 juli 1997.

Före införandet av omsättningsgränsen skulle man kunna tänka sig att företag utan anknytning till Sverige, men med en gemensam global omsättning överstigande 4 miljarder kronor, skulle ha varit tvingade att anmäla en koncentration till Sverige. Emellertid stadgade KL 4§ att "[m]ed företagsförvärv avses i denna lag förvärv av företag som driver verksamhet inom landet. [...]" Bestämmelsen upphävdes år 2000, samtidigt som den senaste ändringen av anmälningsgränserna.

Den 1 april 2000 genomfördes den senaste ändringen av anmälningsreglerna i 37 § KL. I motiven till den nya lagen diskuterades att höja 100-miljonersgränsen till 200 milj. Någon förändring av 4-miljarderströskeln var inte aktuell. Det beslutades emellertid slutligen att införa en regel som innebär att det lägre tröskelvärdet på 100 miljoner kronor stod fast, men att denna ska gälla för *minst två* av de berörda företagen. I samband med

---

¹⁸ SOU 1997:20, s. 132.

lagändringen infördes även koncentrationsbegreppet i stället för det gamla begreppet "företagsförvärv motsvarande EG:s-regler."¹⁹ Detta gjordes för att anpassa KL:s förvärvsregler till EG-modellen och för att därigenom åstadkomma en ökad harmonisering med den gemenskapsrättsliga terminologin.

---

¹⁹ I denna rapport används dock begreppen synonymt.

5 Omsättningsgränser i andra länder

Omsättningsgränser för ett urval länder redovisas i tabell 1. Det framgår att gränsvärdena varierar påtagligt, både absolut sett och i relation till ländernas ekonomiska storlek (BNP).

5.1 Omsättningsgränsernas form

Den vanligaste modellen är att kombinera två omsättningsgränser, en för de berörda företagens sammanlagda omsättning och en som ska vara uppfylld för minst två av de berörda företagen (typiskt sett för köparen och för det köpta objektet). Irland, Italien, Kanada, Lettland, Polen och Storbritannien avviker dock från detta mönster på olika sätt.

Omsättningen kan avse endera global försäljning eller försäljning i det egna landet (eller, för EU:s koncentrationsregler, inom EU). Av de nitton länder som kombinerar gränser för sammanlagd och enskild omsättning ser åtta länder enbart till nationell omsättning (däribland Danmark, Norge och USA)²⁰. Två länder ser enbart till världsomsättning (Estland och Litauen; då i kombination med krav på viss lokal anknytning) medan åtta länder (inkl. EU) utgår från kombinerad global omsättning och nationell omsättning för vart och ett av minst två företag (förutom Sverige bland annat Finland, Frankrike, Nederländerna och Tyskland).²¹ Österrike har kumulativa krav på viss sammanlagd omsättning globalt, viss sammanlagd omsättning nationellt och viss minsta omsättning för minst två av företagen, medan Schweiz har sammanlagd global och nationell

---

²⁰ Totalt elva EU-länder har omsättningsgränser som bara baseras på nationell omsättning: Belgien, Danmark, Italien, Lettland, Malta, Portugal, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Tjeckien och Ungern.

²¹ USA har ett ganska komplicerat system, där en alternativ notifieringsgrund bygger på tillgångarnas värde.

omsättning som alternativa gränsvärden (i kombination med viss nationell omsättning för minst två företag).

Omsättningsgränserna i Italien, Kanada och Storbritannien baseras på den nationella omsättningen för det *köpta* bolaget. För Italien finns en alternativ omsättningsgräns som bygger på sammanlagd nationell omsättning, medan Kanada kumulerar en gräns för sammanlagd nationell omsättning med en gräns för det köpta bolagets omsättning.

Lettland ser enbart till sammanlagd nationell omsättning, Polen enbart till sammanlagd global omsättning (i kombination med ett krav på att transaktionen ska ha "effekt" i Polen), medan Irland kombinerar ett krav på global omsättning för vart och ett av minst två av företagen med ett krav på nationell omsättning för det största av de berörda företagen.

Tabell 1. Omsättningsgränser och BNP för ett urval länder

Land	Sammanlagd omsättning, världen, miljoner euro	Sammanlagd omsättning, nationell, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, världen, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, nationell, miljoner euro	Omsättning för det största företaget, nationell, miljoner euro	Det köpta bolagets nationella omsättning, miljoner euro	BNP, mdr USD
Belgien	-	100	-	40			302
Danmark		511		40			212
Estland	32		6,4				11
EU I	5000			250			10500
EU II ²²	2500			100			10500

²² I EU:s alternativa anmälningsgräns finns ytterligare krav på omsättning av en viss minsta omfattning i minst tre olika EU-länder.

Land	Sammanlagd omsättning, världen, miljoner euro	Sammanlagd omsättning, nationell, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, världen, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, nationell, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, nationell, miljoner euro	Omsättning för det största företaget, nationell, miljoner euro	Det köpta bolagets nationella omsättning, miljoner euro	BNP, mdr USD
Finland	350			20				162
Frankrike	150			50				1758
Grekland	150			15				172
Irland			40			40		154
Island	13			0,6				11
Israel		27			2			117
Italien		421					42	1468
Kanada		246					31	857

Land	Sammanlagd omsättning, världen, miljoner euro	Sammanlagd omsättning, nationell, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, världen, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, nationell, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, nationell, miljoner euro	Omsättning för det största företaget, nationell, miljoner euro	Det köpta bolagets nationella omsättning, miljoner euro	BNP, mdr USD
Lettland		36						14
Litauen	9		1,45					22
Nederländerna	113			30				512
Norge		2,5		0,6				221
Polen	50							242
Portugal		150		2				148
Schweiz	1300	324		65				320
Spanien		240		60				839

Land	Sammanlagd omsättning, världen, miljoner euro	Sammanlagd omsättning, nationell, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, världen, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, nationell, miljoner euro	Omsättning för det minsta företaget, nationell, miljoner euro	Omsättning för det största företaget, nationell, miljoner euro	Det köpta bolagets nationella omsättning, miljoner euro	BNP, mdr USD
Storbritannien							103	1795
Sverige	438		11					302
Tyskland	500		10	25	15			2403
Ungern		40	2					101
USA		94	9					
Österrike	300	15	2	-				253

Källa: Omsättningsgränser från The International Comparative Legal Guide to Merger Control 2006, Global Legal Group, utom för Island, för vilket uppgifter hämtats Internet. BNP-siffror från Världsbankens webbplats. BNP-siffrorna avser år 2003, utom för Estland, Lettland, Litauen, Israel, Polen och Ungern, då år 2004 avses.

Kommentar: Gränsvärdena för sammanlagd omsättning och omsättning för det minsta företaget är i allmänhet kumulativa. Israel, Lettland, Portugal, Spanien och Storbritannien har även *alternativa* marknadsandelsgränser. För Italien är de två omsättningsgränserna alternativa. USA har alternativa gränsvärden baserade på tillgångsvärdena för de berörda företagen, liksom undantagsregler för utländska företag och tillgångar. De två kombinationerna av gränsvärden för EU är alternativa; den andra av de två förutsätter att vissa omsättningsgränser är uppfyllda i minst tre medlemsstater. För Litauen beräknas omsättning olika för inhemska och utländska företag. För Schweiz gäller att gränserna för sammanlagd global och sammanlagd nationell omsättning är alternativa.

Alla länder utom tre (Estland, Litauen och Polen) har minst ett gränsvärde som bygger på nationell omsättning. De flesta länder har antingen ett krav på en viss minsta *nationell* omsättning för minst två av de berörda företagen eller för det köpta bolaget.

Det finns således många typer av gränsvärden, men den sammanfattande slutsatsen är att den överlägset vanligaste modellen bygger på ett krav på en viss minsta *nationell* omsättning för minst två av de berörda företagen. I allmänhet kombineras detta krav med ett krav på en viss minsta sammanlagd omsättning. Det är ungefär lika vanligt att denna baseras på nationell omsättning (t.ex. Danmark och Norge) som på global omsättning (t.ex. Sverige och Finland). Att *enbart* utgå från global omsättning framstår som olyckligt, även om det förekommer i ett par fall, eftersom någon annan regel då måste användas för att särskilja de koncentrationer som har särskild anknytning till det aktuella landet.²³ Mindre vanliga men fullt möjliga modeller bygger på nationell omsättning hos det *köpta* bolaget. Några länder har bara en omsättningsgräns, som antingen kan avse sammanlagd eller enskild omsättning, men som då rimligen bör avse nationell omsättning.

---

²³ Se också hänvisningen till International Competition Networks rekommendation om att gränsvärdena bör anknyta till nationell omsättning i föregående kapitel.

5.2 Omsättningsgränsernas nivå

I jämförelse med övriga länder och särskilt i förhållande till landets storlek framstår den svenska gränsen för sammanlagd omsättning som relativt hög. Enbart Danmark, Tyskland och EU har entydigt högre omsättningsgränser. Schweiz har en högre gräns för sammanlagd global omsättning men har också en alternativ omsättningsgräns som bygger på enbart inhemsk omsättning. Den senare är dock inte så mycket lägre än den svenska gränsen för global omsättning. Övriga länder, inklusive stora ekonomier som USA, Frankrike och Spanien, har lägre absoluta omsättningsgränser än Sverige. Också Storbritanniens och Italiens omsättningsgränser måste i praktiken anses vara påtagligt lägre än de svenska, även om de har en annan utformning.

Bland de mindre europeiska ekonomierna utanför det gamla östblocket är det, som nämnts, enbart Danmark och (möjligen) Schweiz som har ett högre tröskelvärde. Österrike och Finland har gränsvärden på ungefär samma nivå som Sverige, medan Belgien, Grekland, Nederländerna och Portugal har markant lägre gränsvärden och Norge har gränsvärden som jämförelsevis framstår som extremt låga.²⁴ (Det bör nämnas att Norge, i likhet med USA, har ett anmälningsförfarande i två steg. I det första steget behöver parterna bara lämna en relativt liten mängd uppgifter till konkurrensmyndigheten, som i sin tur har en kort tid på sig att göra en preliminär bedömning. Om myndigheten anser att konkurrensproblem inte kan uteslutas krävs en fullständig anmälan. Parternas administrativa börda för den första anmälningen är således låg.)

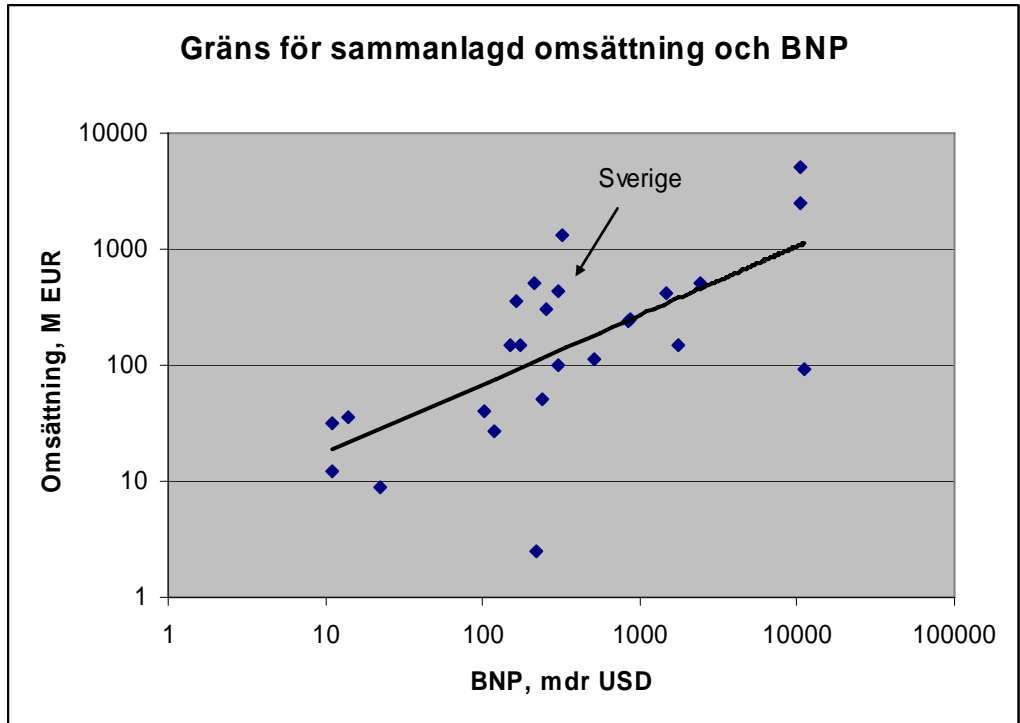
Ett sätt att systematiskt jämföra gränsvärdena med hänsyn till de olika ekonomiernas storlek är att plotta den sammanlagda omsättningsgränsen mot ländernas BNP, och att därefter anpassa en

---

²⁴ Det norska konkurrensverket har föreslagit att omsättningsgränsen ska höjas från dagens nivå på 20 respektive 5 miljoner kronor till 50 respektive 10 miljoner norska kronor.

linje som illustrerar sambandet mellan de två storheterna. Detta har gjorts i figur 2.

Figur 2. Sambandet mellan gräns för sammanlagd omsättning och BNP

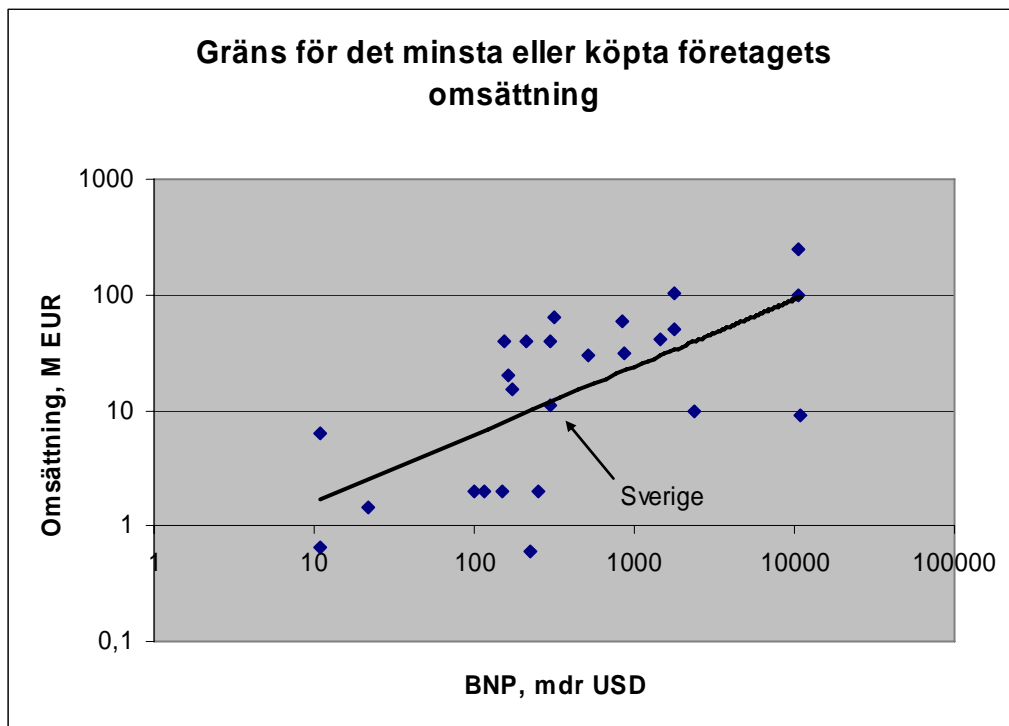
Not. Figuren baseras på den omsättningsgräns som avser samtliga berörda företag. Huruvida global eller nationell omsättning avses beror på reglerna för landet i fråga; för 15 av länderna (inkl. Sverige) avses global omsättning, för 10 länder avses nationell omsättning. För Schweiz och Österrike har global omsättning använts. EU:s två alternativa anmälningsgrunder ingår båda i figuren.

Sambandet mellan BNP och omsättningsgräns är relativt starkt, men det finns en ganska stor spridning mellan länderna. Att döma av trendlinjen skulle en "normal" omsättningsgräns för Sverige, med hänsyn till landets BNP, vara drygt 100 miljoner Euro eller cirka 1 mdr svenska kronor. I figuren har dock såväl nationella som globala omsättningsgränser använts. Om istället två separata trendlinjer

skattas, en för länder med tröskelvärden för sammanlagd global omsättning och en för länder med sammanlagd nationell omsättning, så kan "normala" omsättningsgränser för en ekonomi av den svenskas storlek uppskattas till 150-200 miljoner euro (cirka 1.5 miljarder svenska kronor) för global omsättning respektive 100 miljoner euro (knappt 1 miljard svenska kronor) för nationell omsättning.

Motsvarande övning kan göras för tröskelvärdet för det minsta av de två bolagen. Detta illustreras i figur 3. Även här finns ett tydligt samband mellan ekonomins storlek och omsättningsgränsen. Som framgår ligger det svenska gränsvärdet nästan exakt på trendlinjen.

Figur 3. Sambandet mellan gränsen för det minsta (eller det köpta) bolagets omsättning och BNP

Not. Motsvarande metod som i figuren ovan har använts. Observera att med "det minsta företags omsättning" avses egentligen att minst två av parterna ska ha en omsättning på minst denna nivå. EU ingår även här två gånger.

Ett närmare studium av figuren ovan motsäger i viss mån slutsatsen att den svenska gränsen för det mindre företags omsättning är "normal". I jämförelse med motsvarande gränsvärden i Belgien, Danmark, Finland, Nederländerna och Schweiz framstår den tvärt om som låg. Å andra sidan ligger Norge och Portugal ännu lägre och bland de stora länderna ligger Tyskland och USA på ungefär samma nivå. Vid sidan av de nämna länderna dras trendlinjen ned främst av Estland, Island, Israel, Litauen och Ungern.

5.3 Förhållandet mellan anmälningar och ingripanden

Liksom i Sverige utgör EU:s och de amerikanska omsättningsgränserna en första "sällning" där man fångar in fler koncentrationer än man senare kommer att stoppa. Under åren 1990 till 2004 anmälades cirka 2650 koncentrationer till EU, varav 141 (drygt 5 procent) gick vidare till fördjupad undersökning. Knappt en procent stoppades formellt, medan drygt sju procent accepterades efter åtaganden från företagen i fas ett eller två.

Under samma period anmälades nästan 37 000 förvärv till de amerikanska konkurrensmyndigheterna, varav knappt 1200 (eller knappt tre procent) gick vidare till motsvarigheten till fas två (*second request*). Det går inte att ge en jämförbar siffra för andelen som stoppades, men enligt Bergman m.fl. (2006)²⁵ "utmanades" 60 respektive 65 procent av ett urval av fas två-ärenden hos EU respektive i USA. En koncentration anses här "utmanad" om den förbjöds (EU), om myndigheten inledde en process för att stoppa den (USA), om parterna åtog sig att genomföra betydande åtgärder för att lindra koncentrationens negativa effekter eller om parterna drog tillbaka sin anmälan (dvs. avbröt fusionen) efter det att de fått ta del av EU kommissionens utkast till beslut respektive efter att de amerikanska myndigheterna bett om ytterligare information (*second request*).

Uppskattningsvis cirka två procent av alla koncentrationer som anmälades i USA bedömdes alltså medföra konkurrensproblem, medan motsvarande siffra för EU var cirka nio procent.

Vid en jämförelse mellan USA och EU bör påpekas att kostnaden för en anmälan i USA sannolikt är väsentligt lägre, eftersom betydligt

---

²⁵ Bergman, Mats, Malcolm Coate, Maria Jakobsson och Shawn Ulrick, Comparing Merger Policies: The European Union versus the United States, kommande i Economic Issues, Federal Trade Commission, USA.

färre uppgifter behöver lämnas in. Däremot är kostnaderna för motsvarigheten till en fördjupad undersökning stora, eftersom myndigheterna då normalt kräver mycket omfattande information.²⁶ Med ett enkelt och obyråkratiskt (i första skedet) anmälningsförfarande går det att motivera lägre omsättningsgränser för anmälan.

Det bör också påpekas att konsekvensen av att inte nå upp till EU:s omsättningsgränser är principiellt annorlunda än konsekvensen av att inte nå upp till en nationell omsättningsgräns. I det förra fallet blir koncentrationen då normalt anmälningspliktig hos en eller flera nationella myndigheter; i det senare fallet kan koncentrationen inte stoppas. Detta påverkar självfallet en kalkyl som väger kostnader för fel av typ 1 mot kostnader för fel av typ 2 i riktning mot högre anmälningsgränser. Detta leder i sin tur möjligen till en högre uppmätt andel koncentrationer med konkurrensproblem.

I tabell 2 redovisas för ett urval länder, antal anmälningar, andel som gått vidare till fördjupad undersökning och andelen som bedömts förorsaka problem. Vidare redovisas, som en andel av de koncentrationer som gick vidare till en undersökning i fas 2, hur många koncentrationer som godkändes först efter åtaganden från parterna och hur många som helt förbjöds.

---

²⁶ Venit, J. and K. William, (2000), "Substantive Convergence and Procedural Dissonance in Merger Review", in Simon Evenett, Alexander Lehmann and Benn Steil (eds), *Antitrust Goes Global: What Future for Transatlantic Cooperation?*, Washington, DC: Brookings Institution, 79–97.

Tabell 2. Anmälda koncentrationer, fördjupade undersökningar och myndighetsåtgärder för ett urval länder, år 2005

Land/myndighet	Antal anmälningar	Fördjupad undersökning, % av anmälda ärenden	Konkurrensproblem identifierade, % av anmälda ärenden	Åtaganden, % av ärenden som gått till fördjupad undersökning	Förbud, % av ärenden som gått till fördjupad undersökning
Australien	260	21	3	72	28
Belgien	32	15	10	100	0
Danmark	11	9	9	100	0
EU	313	3	6	100	0
Finland	35	6	3	100	0
Frankrike/DGCCRF	119	5	Uppgift saknas	Uppgift saknas	0
Grekland	18	61	0	0	0
Irland	84	2	7	100	0
Italien	596	4	1	75	0
Kanada	245	9	1	100	0
Nederländerna	80	11	3	50	0
Norge	623	2	1	67	33
Nya Zeeland	24	96	14	0	0
Portugal	82	5	5	25	50
Schweiz	27	22	11	100	0
Spanien	115	5	3	67	33
Storbritannien/OFT	267	8	9	39	0
Sverige	90	3	1	0	0

Tyskland	1604	3	1	25	37
USA/DOJ ²⁷	1610	2	1	100	0
USA/FTC	1610	2	1	64	0
Österrike	370	3	3	20	0

Källa: Global Competition Review, juli 2006. Några uppenbart felaktiga siffror har korrigerats.

---

²⁷ Anmälningar, fördjupade undersökningar och andel ärenden där konkurrensproblem identifierats redovisas gemensamt för de två myndigheterna, medan andelen av de problematiska ärendena som godkänts efter åtaganden eller som stoppats redovisas separat.

I Norge, som liksom USA har ett anmälningförfarande i två steg, anmäldes drygt 300 förvärv år 2004 och drygt 600 år 2005, varav cirka 4 respektive 3 procent följdes av ett krav från konkurrensmyndigheten om en fullständig anmälan.

Antalet ärenden som anmäls till myndigheterna varierar kraftigt, från 11 i Danmark till drygt 1600 i USA, med Sveriges 90 anmälningar nära medianvärdet. Andelen av de anmälda ärendena som föranleder en fördjupad undersökning varierar också kraftigt, från 2 procent i Irland, Norge och USA, till nära 100 procent i Nya Zeeland. Sveriges andel, 3 procent, ligger nära botten, men alla utom sex av de 22 länderna har en motsvarande andel som understiger 10 procent. Medianvärdet för alla länder utom Sverige är 5.5 procent. Det bör dock påpekas att USA och Norge, med deras tvåstegsförfarande, inte riktigt är jämförbara med övriga länder. Om dessa två länder räknas bort ökar medianvärdet till 7 procent. Det bör också påpekas att andelen ärenden med fördjupade undersökningar varierar från år till år; i Sverige var den exempelvis 5 procent år 2004, men sett över en längre period har den legat bara något över 3 procent (se avsnitt 6.3).

På motsvarande sätt ligger Sverige, tillsammans med bl.a. Norge och USA, i botten vad gäller andel ärenden där konkurrensproblem identifieras. Att någon koncentration inte förbjöds med stöd av konkurrenslagen i Sverige under år 2005 avvek inte från det internationella mönstret. Bara i fem av de 22 länderna förbjöds något förvärv. Däremot var Sverige tillsammans med Grekland och Nya Zeeland ensamma om att inte kräva åtaganden från parterna i något förvärv. Eftersom konkurrensproblem bara identifierades i ett enda ärenden i Sverige under år 2005 kan det dock vara bättre att använda genomsnittssiffran för hela perioden 1993 till 2005 i en sådan jämförelse. Det saknas en sammanställning av antalet ärenden där konkurrensproblem identifierats, men uppskattningsvis motsvarar antalet sådana ärenden mellan en tredjedel och hälften av alla ärenden där fördjupad undersökning genomförts, dvs. 20-30

ärenden. Eftersom åtaganden använts i 17 ärenden²⁸ under perioden skulle detta innebära att mer än hälften av alla ärenden med konkurrensproblem godkänns först efter åtaganden från parterna, vilket relativt väl ligger i linje med genomsnittet för övriga länder.

5.4 Slutsatser

En första slutsats av en jämförelse med ett antal andra länder är att den svenska gränsen för sammanlagd omsättning framstår som hög i ett internationellt perspektiv, även om några ungefär jämnstora europeiska ekonomier har gränsvärden på ungefär samma nivå.

Den andra slutsatsen är att den svenska gränsen för enskild omsättning för vart och ett av minst två företag (det "minsta företags omsättning") tvärt om är relativt låg, även om det går att hitta jämförbara länder som ligger ännu lägre.

Den tredje slutsatsen är att andelen av de anmälda förvärven där konkurrensproblem identifieras och åtgärdas är låg i Sverige, vilket tyder på att alltför många ärenden anmälas.

Den fjärde slutsatsen är att det stora flertalet länder har åtminstone en omsättningsgräns som avser nationell omsättning, medan det är ungefär lika vanligt att gränsen för sammanlagd omsättning beräknas utifrån global eller nationell försäljning.

Ur ett jämförande perspektiv skulle det därför närmast utgöra en normalisering att höja den lägre svenska gränsen och att sänka den högre. Att ändra den senare till att avse nationell omsättning istället för global skulle inte på något sätt avvika från den internationella normen.

---

²⁸ Enligt en undersökning (se kapitel 6) krävdes åtaganden 16 gånger under åren 1993 till 2002 och enligt verkets årsredovisningar för åren 2003 till 2005 har det därefter förekommit ytterligare en gång.

6 En konsekvensanalys

Målen med en förändring av lagstiftning bör vara att möjliggöra en prövning av fler potentiellt skadliga koncentrationer utan att samtidigt öka den administrativa bördan för näringslivet. De möjliga förändringar vi valt att analysera är att höja den lägre gränsen (gränsen för omsättning av vart och ett företag i Sverige), att sänka den övre gränsen (gränsen för sammanlagd global omsättning) samt att ändra den övre gränsen till att avse omsättning i Sverige. Ytterligare en möjlig reform vore att istället för absoluta gränser (omsättning) använda sig av relativa gränser (marknadsandelar), men av skäl som redovisats i kapitel 3 menar vi att detta inte är en ändamålsenlig reform.

Tabell 3. Tidigare, nu gällande och föreslagna omsättningsgränser i Sverige

Period	Global sammanlagd omsättning	Svensk sammanlagd omsättning	Omsättning för köpt bolag, Sverige	Omsättning för minst två berörda ftg, Sverige
1993-1997	4000 M kr	-	-	-
1997-2000	4000 M kr	-	100 M kr	-
2000-	4000 M kr	-	(100 M kr)	100 M kr
Föreslagen	-	1000 M kr	(200 M kr)	200 M kr

6.1 Hur mycket är fyra miljarder kronor?

Fyra miljarder kronor är internationellt sett en hög tröskel för anmälningsplikt, vilket framgår av kapitel 5. I Sverige finns många hela branscher som omsätter mindre än fyra miljarder kronor. Teoretiskt sett skulle en fusion mellan alla optiker i Sverige (en marknad som omsätter sammanlagt ca tre miljarder kronor) inte vara en anmälningspliktig koncentration (så länge inte något annat företag med stor omsättning anses ingå i samma företagsgrupp som ett berört företag). I tabell 4 nedan anges omsättningen i Sverige för ett antal branscher, enligt SCB eller andra källor. Som synes skulle t.ex. alla landets campingplatser, stugbyar och vandrarhem kunna gå samman, liksom landets alla radiostationer eller gymanläggningar. Detta gäller så länge det köpande bolaget inte ingår i en företagsgrupp med verksamheter på andra marknader och med reservation för att de av SCB eller andra redovisade omsättningssiffrorna inte nödvändigtvis sammanfaller med de beräkningsmetoder som konkurrenslagen anvisar.

Tabell 4. Omsättning i Sverige för ett urval branscher, miljoner kronor

Begravningsjänster	1100	A
Filmvisning (bio)	1200	B
Skiv- och videobutiker	1250	
Video- och dvd-filmuthyrare	1300	
Gym (träningsanläggningar)	1500	C
Vattenverk	2000	
Vandrarhem, camping, stugbyar	2000	
Fotoaffärer	2100	
Radiostationer	2800	
Biluthyrare	2900	
Optiker	3000	D
Hamnföretag	3000	
Film- och tv-produktion	3700	B
Frisör- och skönhetsalonger	4200	A
Arkitektkontor	4300	
Bokförlag	7900	
Fastighetsmäklare	7900	
Revision	8500	E
Tidskriftsförlag	9200	
Taxiföretag	11600	
Bagerier	12000	
Linjebussföretag	12700	

Källor: SCB, Summa rörelseintäkter för verksamhetsnivå enl. Företagens ekonomi, år 2004, utom för poster med noteringar i sista kolumnen. A: SCB, nettoomsättning för annat tjänsteverksamhet, 2002; B: SCB, kultur och rekreation, nettoomsättning 2000; C: www.fitness-magazine.com/februari02; D: Dagens Industri 2005-06-13, *Bästa glasögonshoppingen i sommar*; E: Affärsvärlden, *Konsultguiden*, 19/10 2005

Att Konkurrensverket kunde pröva SF Bios köp av Sandrews biografkedja berodde enbart på att SF Bio ägs av Bonnierkoncernen. Ett företag utan en stor ägare skulle kunna monopolisera hela biografmarknaden i Sverige utan att det skulle vara möjligt för Konkurrensverket att pröva affären.

6.2 Konkurrensverkets koncentrationsärenden 2003-2005

Konkurrensverket har genomfört en analys av samtliga fall av företagskoncentrationsärenden från 1 jan 2003 till 2 nov 2005, med syfte att bedöma vilka effekterna skulle bli av att ändra omsättningsgränserna i 37 § KL. Totalt uppgår antalet till 201 fall. Ärendena har identifierats genom Konkurrensverkets ärendehanteringssystem och uppgifterna som redovisats nedan har hämtats från företagens anmälan.

Metod

Totalt togs 201 beslut av Konkurrensverket från 1 jan 2003 till 2 november 2005 med anledning av anmälda företagskoncentrationer. Av dessa var 97,5 procent förvärv och återstoden fusioner. I fem ärenden uppnåddes inte alla omsättningsgränser och koncentrationerna var därmed inte anmälningsskyldiga. En av dessa fem anmälningar var frivillig, medan berörda parter i ett annat ärende²⁹ förelades att inkomma med anmälan. I ett ärende uppnåddes inte fyramiljardersgränsen, varför koncentrationen inte var prövningsskyldig, medan Konkurrensverket i de två sista ärendena av olika skäl bedömde att det inte fanns två berörda företag vars omsättning överskred 100 miljoner kronor.

Fem fall, motsvarande ca 2,5 procent, ledde till särskild undersökning enligt 38 § KL, varav endast ett ärende ledde till en stämningssökning hos Stockholms TR.³⁰ Detta ärende blev emellertid avskrivet då förvärvsobjektet överläts till en annan köpare. I fem ärenden blev anmälan återkallad av anmälaren. Sålunda kan konstateras att 97 procent av ärendena lämnades utan åtgärd utan att något särskilt förfarande tillgripits och dessa kan därför för denna undersökning betraktas som ointressanta.

---

²⁹ Rörande sjötransport; DFDS:s förvärv av del av verksamheten Cobelfret.

³⁰ Dnr 875/2004, SF Bios planerade förvärv av Sandrews Metronome Sverige AB.

Fördelningen av ärenden mellan åren 2003-2005 var förhållandevis jämn. Under 2003 handlades totalt 63 koncentrationsärenden, medan samma siffra för 2004 uppgick till 73. Från 1 januari till den 2 november 2005 hade 65 koncentrationsärenden handlagts. (Totalt anmäldes 90 ärenden år 2005, men de 25 sista av dessa ingår inte i undersökningen.)

För vart och ett av ärendena har ett antal uppgifter hämtats från parternas svar enligt blankett K2 om anmälan om företagskoncentration, nämligen:

Total omsättning, den sammanlagda omsättningen för de berörda vilken redovisas i enlighet med 37 § KL och Konkurrensverkets rekommendationer (se ovan) företagen.

Total omsättning för det minsta berörda företaget kan röra såväl förvärvade som förvärvande företags omsättning. I de få fall där fler än ett företag blivit förvärvade har målföretagens sammanlagda omsättning redovisats. Enligt lagtexten är kravet för att anmälningsplikt ska föreligga att minst två berörda företag omsätter mer än 100 miljoner kronor vardera. Att fler än två företag (köpare och förvärvsobjekt) är berörda gäller framför allt när gemensamma bolag bildas.

Marknadsandel. I många av ärendena kan fler än en relevant marknad identifieras, eftersom de berörda företagen ofta har fler än ett verksamhetsområde. I dessa fall redovisa den relevanta marknad där det sammanslagna företaget erhåller störst marknadsandel. Det bör nämnas att de uppgifter som redovisats i sammanställningen bygger på den information som lämnats i bilagorna till anmälan. Sålunda baseras denna på subjektiva överväganden från den anmälade partens sida.

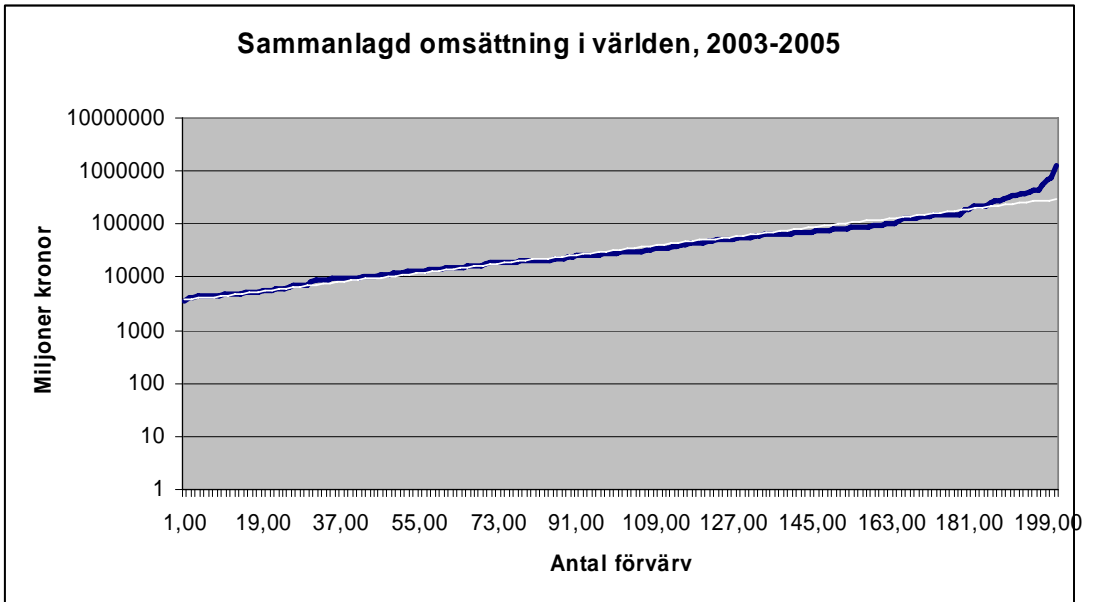
Total omsättning på den relevanta marknaden. Även här avser data subjektiva uppgifter hämtade från anmälan, som dessutom bara

behöver lämnas då marknadsandelen bedöms uppgå till minst 20 procent. I många fall har anmälaren gjort en uppskattning av hur mycket en viss marknad omsätter, medan det i andra fall förekommit att uppgiften är baserad på statistik från exempelvis en branschorganisation. Det har även förekommit fall där anmälaren valt att inte redovisa någon siffra rörande detta, ofta beroende på att det inte varit möjligt att lämna några sådana uppgifter och det inte ens varit möjligt att uppskatta. I en del ärenden har anmälaren funnit det lämpligare att redovisa storleken på den relevanta marknaden mätt som mängd, vikt eller yta i stället för att ange ett omsättningsvärde i kronor.

Resultat

Genomsnittet för omsättningsstorleken för samtliga företagskoncentrationer under den aktuella tidsperioden var nästan 80 miljarder kronor, medan medianvärdet (dvs. ungefär koncentration nummer 100 i diagrammet nedan) var knappt 29 miljarder kronor. Nästan åtta av tio ärenden, närmare bestämt 78,6 procent, hade en total omsättning som var större än 10 miljarder kronor. Fördelningen framgår av figur 4, där koncentrationerna sorterats i storleksordning från det minsta till det största.

Figur 4. Sammanlagd omsättning i världen för koncentrationer 2003-2005

När omsättningen avsatts på en logaritmisk skala blir sambandet nästan linjärt. I den högra kanten av diagrammet avviker dock den plottade kurvan från en linje, vilket troligen beror på att det i hela världen finns ytterst få företag som omsätter mer än 1000 miljarder kronor.

I majoriteten av koncentrationerna tillhörde förvärvaren en större företagsgrupp. Sålunda blev den för anmälningsplikten och prövningsbarheten väsentliga omsättningssiffran för de berörda parterna påtagligt högre än vad den blivit om enbart det förvärvande bolagets omsättning beaktats. De ärenden som ligger knappt över omsättningsgränsen tillhör vanligtvis i vart fall ett av de berörda företagen, oftast förvärvaren, en svensk koncern eller så är förvärvaren i sig ett större svenskt företag. I sammanställningen förekommer även ett fall där ett av de berörda företagen uppenbart utgör en del av en företagsgrupp, men där i anmälan endast det

förvärvande bolagets omsättning redovisats . Eftersom det förvärvande bolagets omsättning översteg tröskelvärdet anmäldes koncentrationen ändå, men den felaktiga omsättningssiffran påverkar i teorin den analys som görs här.³¹

Det genomsnittliga förvärvade företaget hade under den aktuella tidsperioden en omsättning som uppgick till cirka 1.5 miljarder kronor. I två fall i sammanställningen har det förvärvade företags omsättning angivits till 0 kronor. Anledningen till detta var i det ena fallet på att målföretaget enligt Konkurrensverkets bedömning fungerade som mellanhand och därför uppbar endast provision. Sålunda skulle företags omsättning vid *understiga* 100 miljoner kronor. I den här sammanställningen redovisas omsättningen som noll, oavsett om detta är en korrekt bedömning eller inte. I det andra fallet beror det på att det förvärvade företaget var ett nybildat bolag och saknade därför omsättning från det föregående räkenskapsåret. Vidare kan nämnas att i ett av ärendena hade målbolaget (fråga om fusion) en omsättning uppgående till endast 2,7 miljoner kronor. Detta berodde på att detta företag enligt Konkurrensverket inte hade något inflytande i koncentrationen och inte därmed var berört i KL:s mening.

Det kan konstateras att cirka 25 procent av de förvärvade företagen hade en omsättning som överskred 1500 miljoner kronor. Sålunda kan slutsatsen dras att ett 50-tal stora förvärv där den förvärvade parten hade höga omsättningssiffror drar upp genomsnittet. I 23,4 procent av samtliga ärenden hade det förvärvade företaget en omsättning understigande 200 miljoner kronor.

Det går även mot bakgrund av sammanställningen att konstatera att det jämfört med förvärvaren var vanligare att det förvärvade

---

³¹ Ärendet är *Abba Seafood AB/AB Hälöfisk*, dnr 1084/2004. Det skattningsfel som uppstår pga. ett felrapporterat omsättningsvärde torde vara ytterst marginellt. Ett sätt att hantera felrapporteringen är att utesluta den aktuella koncentrationen från analysen, vilket dock inte nämnvärt påverkar slutsatsen.

företaget inte tillhörde en företagsgrupp, utan innan koncentrationen verkade som ett enskilt företag. Vidare kan sägas att det förvärvade företaget generellt var påtagligt mindre än det förvärvade företaget.

Genomsnittet för den förvärvande partens omsättning i Sverige uppgick under perioden till 7295 miljoner kronor. I ett fall har omsättningen satts till 0 kr. Detta beror på att det aktuella företaget inklusive dess moderbolag var nybildade och således saknade omsättning från det föregående räkenskapsåret. I ett annat fall kunde inte anmälaren redovisa någon exakt siffra på företagets omsättning i Sverige, men menade att denna tveklöst överskred 100-miljonersgränsen.³² Detta har i sammanställningen redovisats som 100 miljoner kronor.³³

Statistiken visar att stor majoritet av de förvärvande företagens omsättning med bred marginal överskrider 100-miljonersgränsen. I 93,5 procent av samtliga koncentrationer hade förvärvaren en omsättning i Sverige som överskred 200 miljoner kronor. Sett till hur förvärvens storlek fördelar sig över hela intervallet mellan 100 miljoner och 71 miljarder kronor är fördelningen förhållandevis jämn. En viss ansamling, motsvarande närmare 45 procent av alla koncentrationer, återfinns dock i intervallet 2 till 10 miljarder kronor i Sverige.

Från sammanställningen kan slutsatsen dras att den förvärvande partens omsättning inom Sverige är betydligt mindre än dennes totala omsättning. Detta har sin grund i att förvärvaren ofta är en internationell koncern, där omsättningen i Sverige endast utgörs av en verksamhetsgren eller filial.

---

³² Dnr 803/2003.

³³ Även detta leder i princip till en liten felkälla i den statistiska skattningen, men effekten antas i princip vara försumbar; j.fr. fotnot 24.

Genomsnittet för det förvärvade företagens omsättning i Sverige uppgick till 651,3 miljoner kronor. Cirka 35 procent av fallen befinner sig i spannet mellan 100 och 200 miljoner kronor, medan omsättningen i sju fall underskred 100-miljonersgränsen. I fyra av dessa sju fall rörde det sig om icke anmälningspliktiga koncentrationer. I två fall hade två företag förvärvat gemensam kontroll över det förvärvade företaget och dessa förvärvare, det vill säga *minst två* av de berörda företagen, hade en omsättning i Sverige som överskred sagda tröskelvärde. I den sjunde koncentrationen som underskred tröskelvärdet blev anmälan återkallad.

Sammantaget kan konstateras att genomsnittet för det förvärvade företagens omsättning i Sverige påtagligt skiljer sig från motsvarande siffra för den förvärvande parten. Noterbart är även att skillnaden mellan det förvärvade företagens totala omsättning och dess omsättning i Sverige typiskt sett är avsevärt mindre än samma differens för det förvärvande företaget. Detta tyder på att det förvärvade företaget vanligen utgörs av ett företag vars huvudsakliga verksamhet är i Sverige. Det är vidare sällsynt förekommande att det förvärvande företaget är den part som har minst omsättning.

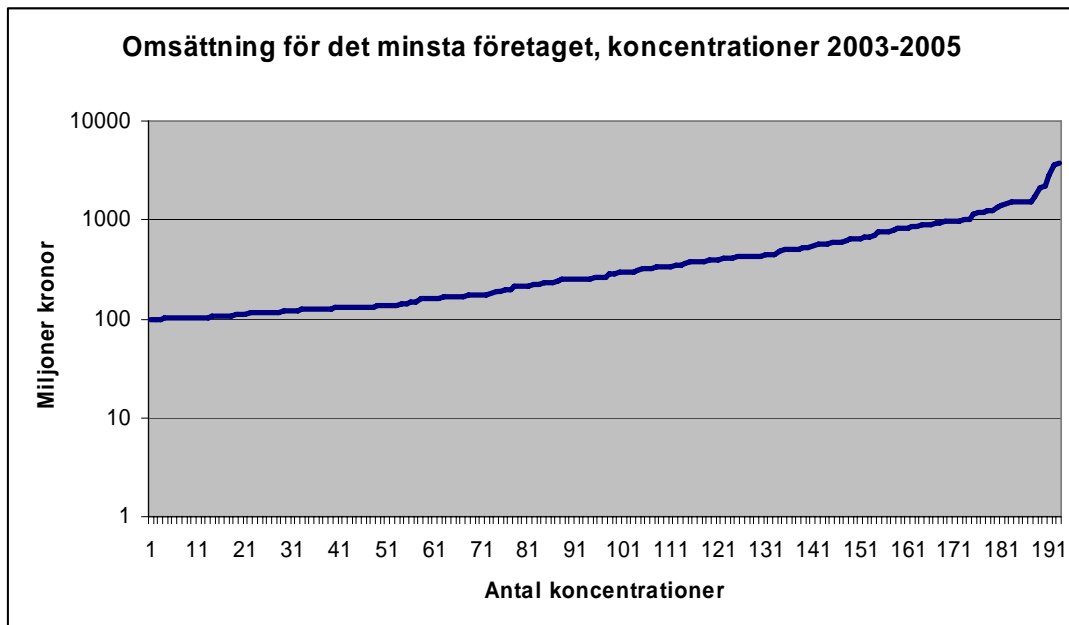
I figur 5 nedan har omsättningen för det näst största av förvärvaren eller förvärvarna och det förvärvade företaget sorterats i storleksordning. I figuren har sådana förvärv uteslutits där en av parternas omsättning understigit 100 miljoner kronor, vilket kan bero på felkodning eller på att parterna gjort en frivillig anmälan. Det framgår av figuren att sambandet inte är helt linjärt, liksom att medianvärdet är cirka 275 miljoner kronor och att det minsta företaget hade en omsättning understigande 200 miljoner kronor i cirka 40 procent av koncentrationerna.³⁴

---

³⁴ 76 stycken av de 196 anmälningspliktiga, eller 38,8 procent.

Figur 5. Den minsta av de två största berörda parternas omsättning, koncentrationer 2003-2005

I förvärvsanmälningarna har i de flesta fall anmälaren tämligen ingående redogjort för vilka relevanta marknader som kan tänkas vara aktuella för den förestående koncentrationen samt för marknadsförhållandena på desamma. I många fall handlar det således om flera tänkbara relevanta marknader. Den geografiska avgränsningen görs i de flesta fall till Sverige. I vissa fall görs dock avgränsningen regionalt, exempelvis till ett län eller en stad. I några enstaka fall har anmälaren uppgivit att den relevanta geografiska marknaden varit global eller europeisk.

I större delen av koncentrationsärendena har inte Konkurrensverket i sitt beslut haft något att invända mot de uppgifter som anmälaren lämnat i redogörelsen. Det går emellertid se en tydlig tendens att Konkurrensverket har varit av annan uppfattning vad gäller

marknadsavgränsning eller uppskattandet av marknadsandelar i de fall som lett till särskild prövning.

Sammanställningen baseras på en bedömning av vilken relevant marknad där koncentrationen kommer att få störst effekt. Detta får till följd att marknaden i några fall avgränsats tämligen snävt och att omsättningen på marknaden därför varit relativt ringa.

Sett till omsättningen på den relevanta marknaden uppgick genomsnittet för de 128 fall där en siffra kunnat lämnas till 17.5 miljarder kronor, men medianvärdet på 2191 miljoner kronor ger en mer rättvisande bild av storleken på de relevanta marknaderna. Statistiken visar också att i cirka 60 procent av fallen hade marknaden en omsättning som understeg 4-miljardersgränsen och i cirka en tredjedel av fallen också under 1 miljard kronor.

Beträffande företagens marknadsandelar på de relevanta marknaderna kan sägas att i 57 procent av samtliga ärenden hade de berörda företagen en gemensam marknadsandel uppgående till 20 procent eller mindre och i nästan 30 procent av ärendena har parterna uppgett en marknadsandel under 10 procent.

Som nämnts ovan beror höga marknadsandelar ofta på att den relevanta marknaden avgränsats snävt. Det finns i sammanställningen flera fall där koncentrationen lämnats utan åtgärd av Konkurrensverket, trots att den resulterat i relativt höga marknadsandelar.

6.3 Konkurrensverkets fördjupade undersökningar 1993-2005

I syfte att undersöka hur stora omsättningssiffror de ärenden haft som lett till särskild prövning samt hur stora marknadsandelar företagskoncentrationerna i dessa fall resulterat i har verket även

studerat samtliga fas två-ärenden sedan KL:s ikraftträdande 1993. Detta rör sig sammanlagt om 62 fall, av totalt uppskattningsvis cirka 1850 anmälda koncentrationer, eller cirka 3.4 procent.³⁵ Systematiken har varit likartad den som redovisats ovan. De uppgifter som samlats in avser partsstrukturen, omsättning för de berörda parterna, vilken relevant marknad som berörs av förvärvet samt hur stora marknadsandelar koncentrationen resulterat i och hur mycket den relevanta marknaden omsätter. Eftersom tröskelvärdet för omsättning i Sverige infördes först på slutet av 1990-talet redovisades därför denna uppgift inte tidigare.

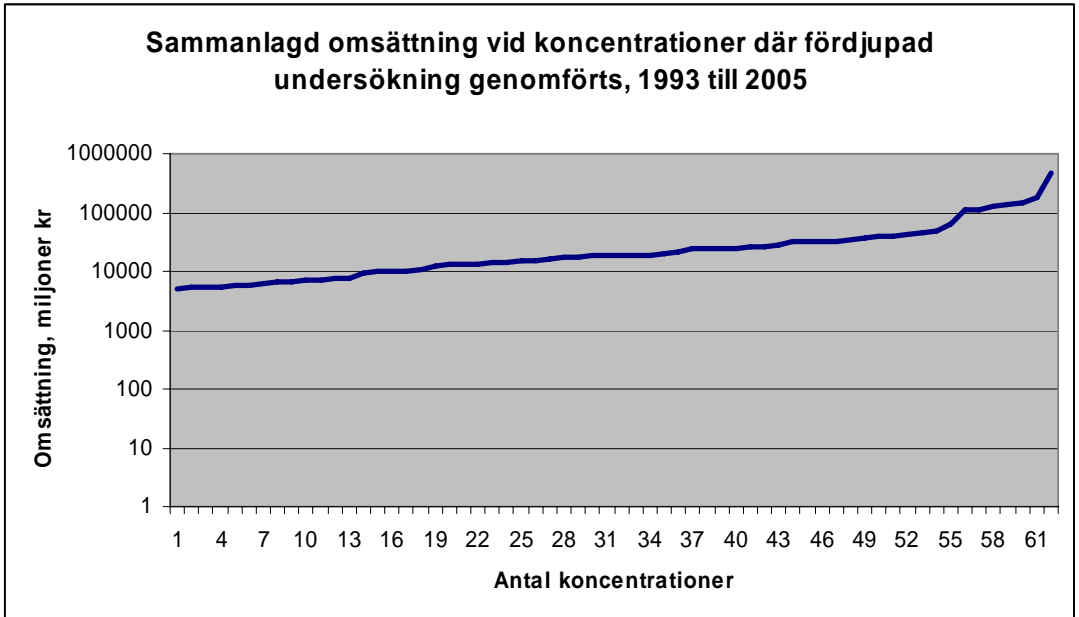
Av samtliga 62 fall lämnades 35 utan åtgärd (56,5 procent), 5 fall ledde till stämningsansökan (8 procent), 14 fall lämnades utan åtgärd på grund av åtaganden (22,6 procent), i sju fall blev anmälan återkallad (11,3 procent) och i ett fall togs fallet inte upp till prövning³⁶. Till synes har en tämligen stor andel problematiska koncentrationer på ett eller annat vis kunnat hindras, vilket varit till nytta för konsumenterna. Omsättningen för ärendena illustreras i figur 6 nedan.

---

³⁵ Enligt Konkurrensen i Sverige, 2000, så anmäldes cirka 1200 koncentrationer under perioden 1993-1998, medan Konkurrensen i Sverige 2005 anger antalet till cirka 480 under perioden 2000 till och med september 2005.

³⁶ Dnr 695/1995. Målbolaget ansågs ej ha bedrivit någon verksamhet i KL:s mening vid förvärvet.

Figur 6. Sammanlagd omsättning vid koncentrationer där fördjupad undersökning genomförts, 1993 till 2005

Sammantaget kan konstateras att i de flesta av förvärven, 74,2 procent, hade företagen en total omsättning som uppgick till 10 mdr eller mer, dvs. cirka fyra procentenheter lägre än motsvarande siffra för samtliga anmälda förvärv under perioden 2003 till 2005. Medianvärdet för total omsättning låg på drygt 18 miljarder kronor, vilket var en tredjedel lägre än medianvärdet för koncentrationerna från åren 2003 till 2005. Medelvärde var 38 miljarder kronor, dvs. knappt hälften av den ovan redovisade siffran för koncentrationsärenden under en treårsperiod. Den omedelbara slutsatsen av detta är att de fördjupade undersökningarna inte är koncentrerade till de allra största företagen, utan att de tvärt om tenderar att inträffa oftare när företag av något mindre storlek är inblandade. Ett annat sätt att uttrycka detta är att det i materialet inte finns något som tyder på att konkurrensproblem blir ovanligare ju närmare den

sammanlagda omsättningen kommer fyra miljarder kronor – snarare gäller det omvända.

Tröskelvärde på 4 miljarder kronor överskreds således vida i större majoriteten av koncentrationerna. Detta beror till stor del på att majoriteten av förvärvarna ingår i en företagsgrupp och omsättningen blir därför naturligtvis påtagligt större än vad den blivit om företagen redovisat sin omsättning enskilt.³⁷

Det mest anmärkningsvärda är att andelen förvärv där det minsta berörda företaget hade en omsättning som var mindre än 100 miljoner kronor uppgick till nästan 20 procent. I 33,9 procent av fallen hade det minsta berörda företaget en omsättning som överskred 1 miljard kronor. Detta ger vid handen att ett fåtal förvärv med en hög omsättning drar upp genomsnittsvärdet. Sålunda är det lämpligare att ange ett medianvärde, som för dessa fall uppgår till 522,3 miljoner kronor.

Det kan mot det sagda konstateras att om det nuvarande lägre tröskelvärde hade tillämpats redan från år 1993, så hade 20 procent av de ärenden som lett till särskild prövning inte varit anmälningspliktiga på grund av för låga omsättningssiffror. Konkurrensverket hade dock kunnat anmoda företagen att inkomma med anmälan, eftersom det övre tröskelvärde var överskridet. Av dessa 20 procent ledde två ärenden till stämningsansökan hos Stockholms tingsrätt, varav den ena ogillades och den andra anmälan återkallades.

Majoriteten av de aktuella koncentrationsärendena hade hela Sverige som relevant geografisk marknad. Ett fåtal ärenden rörde marknader

---

³⁷ Se exempelvis dnr 874/2004 (SF Bio-Sandrews). Sandrews Metronome Sverige ägdes före transaktionen av bland andra den norska Schibsted-koncernen, medan SF ägs av Bonnierkoncernen. Enlig de principer som redovisats ovan ska omsättningen för målbolagets tidigare moderkoncern (Schibsted) inte räknas, men däremot den koncern i vilken köparen ingår (Bonnier). Därmed överskreds tröskelvärdena med god marginal.

som bedömdes vara regionala och i något enstaka fall uppgav anmälaren att marknaden var internationell.

Den sammanlagda marknadsandelen för de två parterna på den mest allvarliga marknaden, enligt den schablonmässiga bedömningen som förklarats ovan, uppgår i genomsnitt till 44,8 procent. Generellt har med andra ord förvärven i de ärenden som lett till särskild prövning resulterat i höga marknadsandelar. I några ärenden har förvärv skett av företag som redan haft en dominerande ställning på en marknad, exempelvis elverksrörelser³⁸. Emellertid finns även ett exempel där marknadsandelen varit relativt låg, men där det ändå bedömdes att en dominerande ställning skulle uppstå. Så var fallet i dnr 1066/1996, Bure Hälsa & Sjukvårds (BHS) förvärv av CALAB Medica, vilket rörde medicinsk laboratorieverksamhet. Förvärvet skulle innebära att BHS fick en dominerande ställning på marknaden för provbunden laboratoriediagnostik. Koncentrationen på marknaden till följd av förvärvet blev emellertid begränsad på grund av en väntad försäljningsminskning för CALAB under 1997. Dessutom syntes det enda alternativet till försäljning av företaget ha varit nedläggning. Eftersom CALAB uppenbarligen befann sig i en extraordinär situation gjorde Konkurrensverket bedömningen att förvärvet inte väsentligt hämmade eller var ägnat att hämma förekomsten av en effektiv konkurrens på den aktuella marknaden och lämnade ärendet utan åtgärd.

Det bör understrykas att de uppgifter som redovisas i den här sammanställningen bygger på anmälarens subjektiva mening. I några fall har därför Konkurrensverket varit av en annan uppfattning vad gäller marknadsavgränsning eller hur mycket den relevanta marknaden omsätter.

Beträffande omsättningen på den relevanta marknaden uppgår denna i genomsnitt till 9829, 1 miljoner kronor, medan medianvärdet

---

³⁸ Ett exempel är dnr 1240/1995, *Vattenfall/Bohus-Dal Elnät AB*.

är 600 miljoner kronor.³⁹ Endast 25,7 procent av de relevanta marknaderna omsatte mer än 4-miljarder kronor. I 54,3 procent av fallen omsatte den relevanta marknaden 1 miljard kronor eller mindre. Detta kan jämföras med motsvarande siffror för alla koncentrationer, vilka redovisades i föregående avsnitt. Jämförelsen visar att med alla mått var omsättningen *mindre* i de koncentrationer som uppfattades som så pass problematiska att de ledde till en fördjupad undersökning, jämfört med samtliga anmälda koncentrationer.

6.4 Konsekvenser av att höja den lägre omsättningsgränsen

Det är enkelt att analysera konsekvenserna av att höja den lägre omsättningsgränsen, dvs. det gränsvärde som minst två parter måste överstiga för att koncentrationen ska bli anmälningspliktig. Som nämnts ovan är gränsen för närvarande en minsta omsättning på 100 miljoner kronor i Sverige för minst två av de berörda parterna.

En höjning av det lägre tröskelvärdet till 200 miljoner kronor i Sverige har diskuterats tidigare de gånger det varit aktuellt att ändra tröskelvärdena. Sett till statistiken för 2003 till 2005 skulle detta, förutsatt att 4-miljardersgränsen lämnas oförändrad, ha inneburit att 4 ärenden hade fallit bort därför att förvärvarens omsättning understigit gränsvärden, 64 ärenden skulle ha fallit bort för att den förvärvade partens omsättning varit för låg och ytterligare 7 ärenden skulle ha bortfallit för att båda parternas omsättning understeg 200 miljoner kronor. Totalt skulle alltså 76 ärenden ha fallit under anmälningsgränsen, eller 37,8 procent av samtliga anmälningar. Inget ärende av dessa 76 ärenden ledde till särskild prövning. Sett till

---

³⁹ Det har endast varit möjligt att redovisa en sådan omsättningssiffra i 35 av de 62 ärenden som ledde till särskild prövning.

år 2004 enskilt skulle detta ha inneburit en minskning med 37 procent, eller 27 anmälningar.

Samtidigt kan konstateras att det bland de fördjupade undersökningarna för hela perioden 1993 till 2005 finns elva ärenden där den minsta av parterna omsatte mindre än 100 miljoner kronor och ytterligare fem ärenden där omsättningen låg i intervallet 100-200 miljoner kronor. Sammanlagt motsvarar detta drygt en fjärdedel av alla fördjupade undersökningar. Bland dessa ärenden finns ett där Konkurrensverket lämnade in en stämningsansökan till Stockholms tingsrätt för att stoppa förvärvet (*Selecta/Servess*, dnr 494/1996; stämningsansökan ogillades av Stockholms tingsrätt – dvs. förvärvet tilläts), ett fall där förvärvet godkändes efter åtaganden (*Pilkington Floatglas/Combiglas*, dnr 961/1996) och ett ärende där parterna återkallade sin anmälan (*Tvättman/Leitex*, dnr 1276/1995). Samtliga av de övriga 13 koncentrationerna godkändes utan åtaganden.

Alla ärenden anmäldes och beslutades emellertid före den 1 juli 1997, dvs. under en period då konkurrenslagen var relativt nyinstiftad och då det inte fanns någon omsättningsgräns för den minsta av de två parterna (se kapitel 3).

Det kan konstateras att den minsta av de två parterna inte i något förvärv som lett till fördjupad undersökning sedan halvårsskiftet 1997 omsatt mindre än 200 miljoner kronor. (Å andra sidan var omsättningen för *Sandrews*, i ärendet *SF/Sandrews*, dnr 875/2004 inte så mycket högre än 200 miljoner kronor.)

Vid sidan av ärenden som lett till fördjupad undersökning kan det ha funnits ärenden där konkurrensproblem identifierats, men där dessa avhjälpes redan i fas ett, genom frivilliga åtaganden. Enligt en

undersökning Konkurrensverket genomfört⁴⁰ förenades godkännandet av en koncentration med frivilliga åtaganden i 16 fall under konkurrenslagens första tio år. I tre av dessa fall skedde detta utan att en fördjupad undersökning inleddes, nämligen i ärendena *Stena Metall/Gotthard Nilsson*, dnr 878/1998, *Slakteriförbundet/Skanek/Scan*, dnr 591/1998 och *Vin & Sprit/Rettig/Marli Group*, dnr 227/2001. De två första av dessa koncentrationer anmäldes innan regeln om minsta omsättning i Sverige för minst två parter införts, varför denna siffra inte redovisats. Omständigheterna i ärendena tyder dock på att dessa ärenden skulle ha medfört skyldighet att anmäla också med ett gränsvärde på 200 miljoner kronor och så hade även varit fallet i det tredje ärendet.

Slutsatsen av det ovanstående blir att en höjning av det lägre tröskelvärdet från 100 miljoner kronor i Sverige till 200 miljoner kronor i Sverige skulle reducera antalet koncentrationsanmälningar med cirka 40 procent, utan någon nämnvärd risk att en koncentration som Konkurrensverket uppfattar som potentiellt skadlig skulle undgå att anmälas. Även om det inte kan uteslutas att det kan förekomma koncentrationer med lägre omsättning och som ändå uppfattas som skadliga, medför den lägre omsättningsgränsen enbart anmälningsplikt. Det finns inget som hindrar att Konkurrensverket prövar ett förvärv där den mindre partens omsättning understiger 200 miljoner kronor. En förutsättning är givetvis att Konkurrensverket blir varse koncentrationen, men erfarenheten talar för att så skulle vara fallet.

---

⁴⁰ Åtaganden vid företagskoncentrationer, ärende 849/2002; se Commitments concerning concentrations between undertakings - Summary of a report from a Nordic working group 2003, se Rapporter/trycksaker på vår webbplats www.konkurrensverket.se.

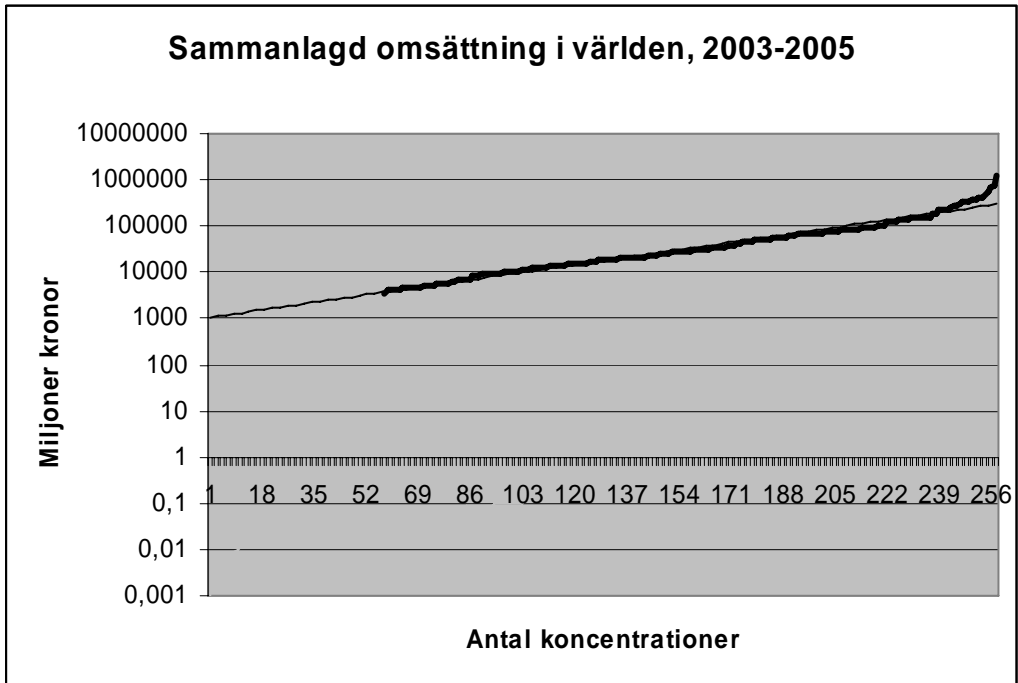
6.5 Konsekvenser av att sänka den högre omsättningsgränsen

Det är svårare att analysera konsekvenserna av att sänka den övre omsättningsgränsen, eftersom detta leder till att en ny grupp koncentrationer måste anmälas. Det går således inte att på samma sätt direkt utläsa av ärendestatistiken vad en sådan reform skulle innebära. Som en förövning till förslaget att ändra gränsen till 1 miljard kronor *i Sverige* analyseras här konsekvenserna av att sänka gränsen till 1 miljard kronor *i världen*.

För att kunna göra en utsaga av den typen krävs någon form av extrapolering, dvs. en prognos om hur vanligt det är att de berörda företagen gemensamt omsätter t.ex. 1-4 miljarder kronor baserad på observationer av koncentrationer där omsättningen överstiger 4 miljarder kronor. Det som talar för att en sådan extrapolering kan vara möjlig är att storleksfördelningen för de faktiska anmälningarna (efter logaritmering) väl följer ett linjärt mönster (se figur 4 ovan).

En extrapolering utifrån datamaterialet i figur 4 ger vid handen att antalet anmälda koncentrationer skulle ha varit 25-30 procent högre under den studerade perioden om omsättningsgränsen istället för fyra miljarder kronor varit en miljard kronor. Grafiskt görs exemplifieringen genom att de observerade koncentrationerna förskjuts åt höger till dess trendlinjen skär genom den horisontella linjen genom omsättningen 1000 miljoner kronor. Eftersom detta kräver en förskjutning med 55-60 enheter, så är tolkningen att antalet koncentrationer som då skulle ha anmälts kan uppskattas vara 55-60 fler.

Figur 7. Extrapolering av effekten av en sänkning av omsättningsgränsen till 1 miljard kronor

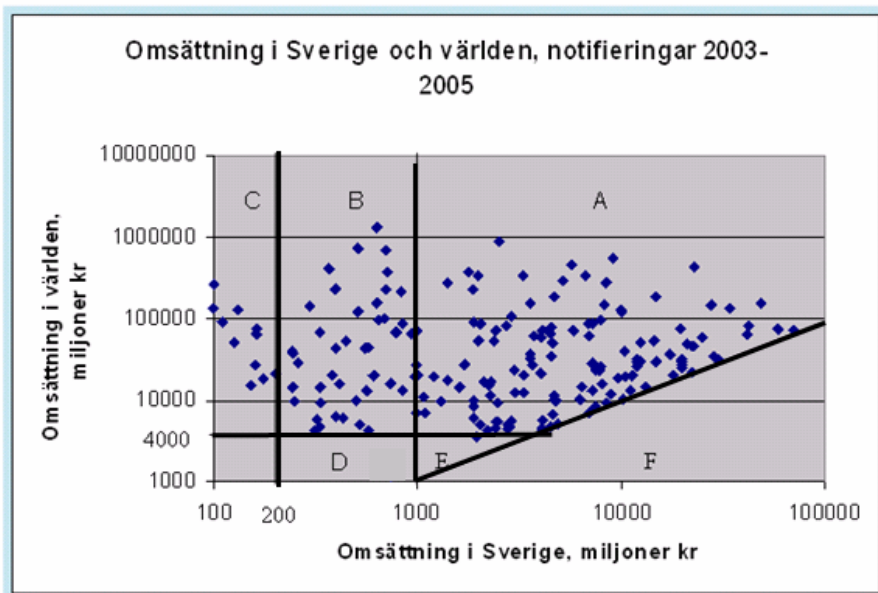
6.6 Konsekvenser av att ändra den högre omsättningsgränsen till att avse omsättning i Sverige

Eftersom parterna rapporterar omsättning i Sverige, så går det med stor säkerhet att uttala sig om hur antalet anmälningar skulle ha ändrats om det vid sidan av kraven på en viss global omsättning och en viss minsta omsättning för minst två berörda parter skulle ha funnits ett krav på en viss minsta *sammanlagd* omsättning i Sverige.

Om denna gräns exempelvis hade satts vid 1 miljard så skulle 155 av de 201 ärendena ha anmälts, en minskning med drygt 22 procent.⁴¹

Sambandet mellan omsättning i världen och omsättning i Sverige framgår av figur 8 nedan.

Figur 8. Sambandet mellan omsättning i Sverige och världen, anmälningar 2003-2005

Med undantag för en anmälan som gjordes trots att den globala omsättningen understeg 4000 miljoner kronor (i fält E i figuren) så återfinns inga punkter under den horisontella linjen som indikerar en global omsättning på 4000 miljoner kronor. Omsättningen i världen kan heller inte vara mindre än den i Sverige (vilket den skulle vara i fält F), varför punktsvärmen är avskuren i nedre högra hörnet. Bortsett från detta senare förhållande finns i princip inget

⁴¹ Av de 201 anmälda ärendena var 196 anmälningspliktiga, varför minskningen i förhållande till anmälningspliktiga ärenden istället uppgår till cirka 21 procent.

samband mellan global omsättning och omsättning i Sverige. Korrelationskoefficienten mellan de två serierna är -0,013, vilket innebär att de nästan är helt oberoende av varandra.

De koncentrationer som skulle *tillkomma* vid en ändring av 4-miljardersgränsen till en gräns vid 1 miljard kronor i svensk omsättning skulle i figur 8 alla återfinnas i fält E. (Eftersom koncentrationer med omsättningar över 4 miljarder kronor i världen redan anmälas och eftersom koncentrationer med omsättningar under 1 miljard kronor i Sverige (och i världen) inte skulle behöva anmälas.) En prognos över deras antal kan göras på två sätt; i båda fall görs prognosen i två steg.

Den första metodens första steg är en extrapolation utifrån samtliga koncentrationer, enligt föregående avsnitt, vilket ger en förutsägelse att antalet anmälningar ökar med 25-30 procent om omsättningen för *global* omsättning sänks från 4 till 1 miljard. En sådan extrapolation utgår från samtliga punkter som återfinns i figur 8 ovan (men görs alltså med en tänkt linje genom punkterna i figur 4, som ju bygger på samma observationer som figur 7). Det andra steget är att reducera antalet som en konsekvens av att bara *svensk* omsättning räknas med. Enligt inledningen till detta stycke kan en sådan ändring förväntas minska antalet koncentrationer med cirka 22 procent. Sammantaget kan dessa två förändringar, enligt den första metoden, därmed förväntas ta ut varandra ($1.275 \times 0.78 \approx 1$).

Den andra metodens första steg är att utesluta de observationer som inte uppfyller kravet på en sammanlagd svensk omsättning om minst 1 miljard kronor. I figuren ovan motsvarar detta de punkter som ligger ifälten B och C (och D). Därefter, i steg två, görs en extrapolation av effekten av att sänka tröskelvärdet till 1 miljard enbart utifrån de punkter som uppfyller det nya kravet på svensk omsättning, dvs. utifrån punkterna i fält A. Enligt ovan medför steg ett en minskning av antalet anmälningar med 22 procent, medan extrapolationen indikerar att antalet skulle öka med cirka 30 procent

om gränsvärdet sänks till 1 miljard. Sammantaget medför detta återigen ett ungefär oförändrat antal koncentrationer ($0.78 \times 1.3 \approx 1$).

Principiellt framstår den andra metoden som mer korrekt, men det är intressant att notera att de två metoderna, som delvis alltså grundar sig på olika dataset, ger så snarlika resultat.

De koncentrationer som skulle *bortfalla* vid en ändring av gränsen från 4 miljarder kronor i världen till 1 miljard kronor i Sverige är alla de punkter som i figur 8 återfinns i fält B. Principiellt kan detta självklart medföra att en problematisk koncentration inte kan komma att prövas. Exempelvis gäller detta en koncentration mellan två multinationella företag som var och en omsätter 400 miljoner kronor i Sverige, som där är verksamma på samma marknad och som var och en har höga marknadsandelar. Även om detta scenario inte helt kan uteslutas, så talar mycket för att det i praktiken är sällsynt förekommande. En genomgång av de 11 särskilda undersökningar som genomförts sedan lagändringen den 1 april 2000 visar att en enda av dessa inte skulle ha varit anmälningspliktig (och därmed återfanns i fält B). Det rörde ett förvärv i färjetrafikbranschen där de berörda företagen omsatte 675 miljoner kronor i Sverige. Förvärvet lämnades utan åtgärd. Det bör också noteras att den ena parten omsatte endast 82 miljoner kronor, varför koncentrationen inte heller med nuvarande regler var anmälningspliktig, men med de föreslagna reglerna skulle koncentrationen inte heller vara *möjlig* att pröva.

Att bedöma hur antalet fördjupade undersökningar och antalet ingripanden skulle ha ändrats av reformen är något svårare. Ett förenklande antagande är att ingen fördjupad undersökning skulle ha bortfallit på grund av begränsningen till Sverige (vilket möjligen motsägs av färjeärendet) och att antalet skulle ha ökat på grund av ändringen på samma sätt som om den globala omsättningsgränsen hade sänkts till 1 miljard kronor. I så fall kan en extrapolering göras med en trendlinje som anpassas till data som redovisas i figur 6

ovan. En sådan extrapolering visar att cirka 25 ytterligare koncentrationer skulle ha blivit föremål för fördjupad undersökning, en ökning med cirka 40 procent.

I drygt 40 procent av ärendena med fördjupade undersökningar ingrep Konkurrensverket på något sätt mot koncentrationen (genom åtaganden, ansökan om stämning eller genom att anmälningen drogs tillbaka). Med ett antagande om att antalet fördjupade undersökningar i frånvaro av en reform kommer att vara cirka två per år (motsvarande genomsnittet sedan år 2000), så kan reformen förväntas medföra i medeltal ytterligare en fördjupad undersökning per år och ytterligare ett ingrepp ungefär vartannat år.

6.7 Förslagets konsekvenser för hänskjutandeärenden

En ändring av de svenska omsättningsgränserna kommer, i varje fall i teorin, att påverka möjligheten för s.k. hänskjutande av koncentrationsprövningen mellan medlemsstaterna och Europeiska kommissionen. Hänskjutande kan ske på parternas begäran, på begäran av Europeiska kommissionen (till en eller flera medlemsstater) eller på begäran av medlemsstaterna (till Europeiska kommissionen).

Den i rapporten vanligast förekommande formen är hänskjutande till Europeiska kommissionen på begäran av parterna. En sådan möjlighet finns, enligt koncentrationsförordningen, artikel 4.5, om koncentrationen kan prövas av minst tre medlemsstater. Var och en av de medlemsstater som har möjlighet att pröva koncentrationen kan dock inlägga ett veto mot att handläggningen hänskjuts till Europeiska kommissionen. På motsvarande sätt kan parterna enligt artikel 4.4 begära att en koncentration som enligt regelverket ska prövas av Europeiska kommissionen, istället prövas av en medlemsstat. Såväl Europeiska kommissionen som medlemsstaten kan motsätta sig en sådan begäran.

Vidare finns en möjlighet för Europeiska kommissionen att begära hänskjutande till en eller flera medlemsstater enligt Koncentrationsförordningens artikel 9, medan en eller flera medlemsstater kan begära hänskjutande till Europeiska kommissionen, enligt artikel 22. I det förra fallet sker prövningen mot de nationella reglerna, varför en förutsättning är att de nationella reglerna är tillämpliga. Vad gäller det senare fallet råder viss oklarhet om en förutsättning är att de nationella reglerna i utgångsläget är tillämpliga eller om det, som det uttrycks i artikeltexten, är tillräckligt att koncentrationen "hotar att påtagligt påverka konkurrensen inom [medlemsstaten]".

I det följande analyseras framför allt hur möjligheten till hänskjutande enligt artikel 4.5 påverkas av ändrade svenska omsättningsgränser. Det viktigaste skälet för denna avgränsning är att detta är den vanligaste formen; under åren 2004-2005 accepterades 40 sådana hänskjutanden. Under samma period accepterades 13 hänskjutanden till medlemsstat enligt artikel 4.4; 9 hela eller partiella hänskjutanden till medlemsstat enligt artikel 9; och 4 hänskjutanden till Europeiska kommissionen enligt artikel 22.. Ett andra skäl för att fokusera analysen på hänskjutanden enligt 4.5 är att det är oklart om möjligheten till hänskjutande enligt artikel 22 alls påverkas av ändrade svenska omsättningsgränser. Vidare finns det för de tre hänskjutandeformerna vid sidan av 4.5 inte någon koppling mellan de svenska omsättningsgränserna och motsvarande gränser i andra länder, eftersom hänskjutande på dessa grunder kan göras till eller från en enda medlemsstat.

En höjning av gränsen för anmälningsplikt, från 100 till 200 miljoner kronor, torde inte påverka möjligheten till hänskjutande enligt artikel 4.5, eftersom det är medlemsstatens *möjlighet* att pröva koncentrationen som är avgörande. Däremot kommer en ändring av den övre omsättningsgränsen, från 4 miljarder kronor i världen till 1 miljard kronor i Sverige, att påverka vilka koncentrationer som kan hänskjutas.

En rimlig bedömning är att färre koncentrationer kommer att kunna hänskjutas, eftersom det torde vara mer sannolikt att en koncentration som kan prövas i minst tre medlemsstater resulterar i en sammanlagd omsättning på minst 4 miljarder kronor i världen – än att den resulterar i en omsättning på minst 1 miljard kronor i Sverige. Å andra sidan är det inte särskilt vanligt att prövningsbarhet i Sverige är avgörande för att ett hänskjutande ska vara möjligt – dvs. att koncentrationer hänskjuts som är prövningsbara i Sverige och i endast två ytterligare länder.

Konkurrensverket har gått igenom samtliga de 40 koncentrationsärenden där hänskjutande till EU-kommissionen enligt artikel 4.5 accepterades under åren 2004 och 2005. I åtta av ärendena var koncentrationen möjlig att pröva i Sverige, men inte i något av ärendena var denna möjlighet avgörande för att ett hänskjutande skulle kunna ske. De åtta koncentrationer som var möjliga att pröva i Sverige kunde i medeltal prövas i drygt sju ytterligare länder; det lägsta antalet länder (inklusive Sverige) för någon koncentration var fyra.

Av de åtta hänskjutna ärenden som hade varit möjliga att pröva i Sverige var endast hälften anmälningspliktiga; med en höjning av den lägre omsättningsgränsen till 200 miljoner kronor skulle endast en av de åtta koncentrationerna ha varit anmälningspliktig. Den genomsnittliga globala omsättningen i de åtta ärendena översteg 150 miljarder kronor; som lägst var den drygt 17 miljarder kronor. Däremot understeg omsättningen 1 miljard kronor i Sverige i ett av ärendena.⁴²

Underlaget är för litet för att göra några säkra förutsägelser om hur antalet hänskjutande skulle ändras. Om man ändå försöker kan man utifrån ovanstående anta att Sverige med nuvarande

---

⁴² Om andelen som faller under en sådan 1 miljardsgränsen istället uppskattas utifrån en anpassad trendlinje, så blir det ett av fyra ärenden.

omsättningsgränser är berört i 1/5 av hänskjutandeärendena, att 1/4 av dessa skulle falla bort med ändrade gränsvärden och att det i exempelvis 1/10 av dessa ärenden skulle innebära att antalet berörda länder blir färre än tre. Om man dessutom antar att dessa tre sannolikheter inte är korrelerade, så innebär det att en halv procent av alla hänskjutandeärenden skulle bortfalla, eller ett ärende vart femte år om 40 ärenden hänskjuts per år. När möjligheten till hänskjutande faller bort blir företagen istället tvungna att göra nationella anmälningar. Vidare kan det försiktigtvis antas att inga hänskjutandeärenden tillkommer, eftersom det torde vara ovanligt med företag som dels omsätter mer än 1 miljard kronor i Sverige, dels *inte* omsätter mer än 4 miljarder kronor globalt och som samtidigt når upp till gränsvärdena i minst två ytterligare medlemsländer.

Slutsatsen är att möjligheten till hänskjutande kommer att minska ytterst marginellt. Det bör också noteras att i sådana fall där Sverige är avgörande för en hänskjutande – och där ändrade omsättningsgränser gör att koncentrationen inte längre är möjlig att pröva i Sverige – så behöver koncentrationsprövningen i alla händelser bara göras i två länder. Därmed torde försämringen ur näringslivets synpunkt vara helt försumbar. Motsvarande förhållande gäller sannolikt också för hänskjutande enligt artiklarna 4.4, 9 och 22.

6.8 Slutsatser

En ändring av gränsen för sammanlagd omsättning från 4 miljarder kronor globalt till 1 miljard i Sverige torde vara ungefär neutral, vad gäller antalet anmälningar. Däremot torde träffsäkerheten öka, i den meningen att antalet anmälda förvärv med konkurrensproblem torde bli större.

En samtidig ändring av gränsen för minsta omsättning från 100 till 200 miljoner kronor kan förväntas minska antalet anmälningar med cirka 40 procent, utan någon betydande risk att konkurrensmässigt problematiska förvärv undgår anmälningsplikten. Därtill kommer att koncentrationer som inte når upp till den undre gränsen alltså är *prövningsbara*, även om de inte är anmälningspliktiga. Erfarenheten säger att Konkurrensverket normalt blir varse problematiska koncentrationer också på annat sätt än genom anmälningar.

Utifrån en analys av verkets tidigare koncentrationsärenden och särskilt de ärenden som gått till fördjupad undersökning skulle en höjning av den lägre gränsen och en ändring av den övre gränsen enligt ovan således leda till att betydligt färre koncentrationsärenden behövde anmälas till Konkurrensverket, samtidigt som träffsäkerheten vad gäller konkurrensmässigt problematiska koncentrationer skulle öka.

7 Slutsatser

Att företag går samman genom förvärv och fusioner är en naturlig del av en fungerande marknadsekonomi. Den strukturomvandling som sker är i grunden inte negativ och det är bara i få fall som koncentrationer leder till skadliga effekter på konkurrensen. Lagstiftaren har instiftat förvärvskontrollen som en undantagsåtgärd för att komma till rätta med just de skadliga fallen. Räckvidden för lagen bestäms av en omsättningsgräns; endast koncentrationer där omsättningen överstiger 4 miljarder kronor kan prövas av Konkurrensverket. Därtill föreskriver lagen obligatorisk anmälan av koncentrationer som överstiger nämnda gräns *och* där minst två parter omsätter mer än 100 miljoner kronor vardera i Sverige.

Att använda omsättningströsklar för att dela in koncentrationer i anmälningspliktiga och icke anmälningspliktiga är framförallt enkelt och förutsägbart. Nackdelen med dagens system är dock att det inte nödvändigtvis ger Konkurrensverket rätt att pröva alla potentiellt skadliga koncentrationer samtidigt som det tvingar företag att anmäla en stor mängd oproblematiske koncentrationer.

Trots att den nuvarande anmälningsgränsen är högre än den tidigare varit är det stora flertalet av de koncentrationer som anmäls till Konkurrensverket oproblematiske ur konkurrenssynpunkt. En utredning som Konkurrensverket låtit göra visar att 97 procent av de anmälningspliktiga koncentrationerna under de senaste tre åren lämnats utan åtgärd under de första 25 arbetsdagarna. Detta medför onödiga administrativa kostnader för företagen och för Konkurrensverket, liksom i många fall en onödig väntetid på upp till ca en månad.

Samtidigt är det angeläget att koncentrationer som verkligen skadar konkurrensen och därmed konsumenterna inte undgår kontroll. Det finns en del indikationer på att den gräns som anger lagens räckvidd,

4 miljarder kronor i sammanlagd omsättning, är så högt satt att skadliga koncentrationer med stor påverkan på den svenska ekonomin helt kan undgå rättslig prövning.

7.1 Motiv för att höja gränsen för obligatorisk anmälan

En höjning av det lägre tröskelvärdet från 100 miljoner till 200 miljoner kronor skulle enligt verkets ärendegenomgång ha lett till 40 procent färre koncentrationsanmälningar under de senaste tre åren. Endast ett av de ärenden som skulle ha fallit bort ledde till särskild prövning och i det ärendet uppgick det ena företagets omsättning till endast 82 miljoner kronor, vilket alltså understeg den nuvarande gränsen på 100 miljoner kronor. Det talar för att en sådan förändring kan ske utan att Konkurrensverket riskerar att missa de potentiellt skadliga koncentrationerna.

I ett internationellt perspektiv framstår gränsvärdet på 100 miljoner kronor som relativt lågt i förhållande till motsvarande värden för de länder som är mest jämförbara med Sverige, dvs. medelstora europeiska länder med en lång marknadsekonomisk historia. Gränsvärdet är dock inte avvikande lågt och exempelvis Norge har en väsentligt lägre omsättningsgräns.⁴³

Det bör framhållas att Konkurrensverket har rätt att pröva koncentrationer där omsättningen i Sverige understiger 100 miljoner kronor om det finns särskilda skäl, 100-miljonersgränsen är en anmälningsgräns och inte en prövningsgräns. En höjning av anmälningsgränsen med en bevarad prövningsrätt för koncentrationer understigande anmälningsgränsen nära nog garanterar att Konkurrensverket inte missar de skadliga koncentrationerna.

---

⁴³ Det framgår ovan att den norska omsättningsgränsen inte är direkt jämförbar med den svenska, eftersom anmälan sker i ett tvåstegsförfarande.

Med de i och för sig osäkra antaganden om kostnader för anmälan som redovisats i kapitel 2 och 3 så skulle en höjning av anmälningsgränsen och en åtföljande 40-procentig minskning av antalet anmälningar leda till att motsvarande nästan två årsarbetskrafter frigjordes vid Konkurrensverket för andra uppgifter och att näringslivets kostnader reducerades med närmare 20 miljoner kronor.

7.2 Motiv för att modifiera gränsen för koncentrationskontrollens räckvidd

Målen med en förändring av lagstiftning bör vara att möjliggöra en prövning av fler potentiellt skadliga koncentrationer utan att samtidigt öka den administrativa bördan för näringslivet. De koncentrationer som är mest problematiska för de svenska konsumenterna är inte de koncentrationer som berör företag med störst omsättning i världen utan de som berör företag med en stor omsättning i Sverige. Konkurrensverket analys visar att det inte finns något samband mellan global omsättning och omsättning i Sverige. Att basera anmälningsplikten på global omsättning ter sig i detta sammanhang mindre lämpligt. Ett bättre alternativ synes vara att bara låta Konkurrensverket pröva koncentrationer där företagen omsätter minst 1 miljard kronor inom landet.

Genom att införa en ny anmälningsgrund som gäller omsättning för berörda företag i Sverige skulle de två uppsatta målen för en reformering av omsättningsgränserna kunna uppnås. Våra beräkningar visar att en gräns på 1 miljard inom landet skulle ha lett till ungefär oförändrat antal anmälningar de senaste tre åren. Drygt 20 procent av de anmälda ärendena skulle ha bortfallit och ett ungefär lika stort antal skulle ha tillkommit. Inget av de fem ärenden som ledde till särskild undersökning enligt 38 § KL under perioden 2003-2005 skulle ha undgått prövning; av de 11 särskilda undersökningar som genomförts sedan lagändringen den 1 april

2000 skulle en enda koncentration inte ha varit möjlig att pröva med den föreslagna nya omsättningsgränsen. Det rörde ett förvärv i färjetrafikbranschen där de berörda företagen omsatte 675 miljoner kronor i Sverige. Förvärvet lämnades utan åtgärd.

En förutsättning för att kunna stoppa en koncentration är att den "skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att väsentligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller på en avsevärd del av det". Det Konkurrensverket ska pröva är alltså effekten på konkurrensen i Sverige. En god princip är att ha en överensstämmelse mellan analysen och anmälningsplikten. Som det ser ut nu med en anmälningsgräns på fyra miljarder kronor, men relevanta marknader där omsättningen kanske bara uppgår till ett par hundra miljoner kronor, finns en diskrepans. En förändring till en omsättningsgräns på 1 miljard i Sverige skulle leda till en bättre överensstämmelse mellan den schablonmässiga avgränsningen av lagens räckvidd och den mer specifika analysen av en koncentrations effekter på konkurrensen som sker inom ramen för en koncentrationsärende och där utgångspunkten är den eller de relevanta marknaderna.

Fyra miljarder kronor är internationellt sett ett högt gränsvärde för koncentrationskontrollens räckvidd. Även om det finns enstaka länder med ungefär lika hög omsättningsgräns i relation till landets BNP, så indikerar en internationell jämförelse att det "normala" värdet för ett land av Sveriges storlek ligger kring motsvarande 1.5 miljarder kronor i sammanlagd global omsättning eller knappt 1 miljard kronor i sammanlagd nationell omsättning. Det är typiskt sett inte de omsättningsmässigt största ärendena som är de mest problematiska.

I Sverige finns många hela branscher som omsätter mindre än fyra miljarder kronor. Teoretiskt sett skulle en fusion mellan alla optiker i Sverige (en marknad som omsätter sammanlagt ca tre miljarder

kronor) inte vara en anmälningspliktig koncentration (så länge inte något annat företag med stor omsättning anses vara ett berört företag) Att Konkurrensverket kunde pröva SF Bios köp av Sandrews biografkedja berodde enbart på att SF Bio ägs av Bonnierkoncernen. Ett företag utan en stor ägare skulle kunna monopolisera hela biografmarknaden i Sverige utan att det skulle vara möjligt för Konkurrensverket att pröva affären. Utifrån denna synvinkel skulle en lägre omsättningsgräns kunna öka effektiviteten till nytta för konsumenterna.

Gissningsvis kan den föreslagna reformen medföra att ungefär en ytterligare koncentration per år blir föremål för fördjupad undersökning, vilket i sin tur kan förväntas medföra att ytterligare ett konkurrensproblem kan undanröjas ungefär vartannat år, i de flesta fall genom att åtaganden från företagen att exempelvis sälja viss produktionskapacitet.

Att gå från en anmälningsgräns som avser global omsättning till en som gäller omsättning i Sverige kan framstå som en stor och krånglig förändring. I praktiken bör det dock inte orsaka några större problem. I andra länder är det inte ovanligt att ha omsättningsgränser som gäller nationell omsättning snarare än global omsättning: medan det stora flertalet har minst en omsättningsgräns som avser nationell omsättning, så har bara ungefär hälften av länderna också en omsättningsgräns som avser global omsättning. Den föreslagna förändringen medför därmed inte någon avvikelse från den internationella normen. Det är också så att redan i dag ska de berörda företagens omsättning i Sverige anges i koncentrationsanmälan, varför förändringen inte leder till någon ökad uppgiftsbörda för företagen.

Eftersom förslaget förväntas leda till ett oförändrat antal anmälningar (bortsett från effekten av den höjda anmälningsgränsen, som diskuterades i föregående avsnitt), så är reformen approximativt kostnadsneutral för såväl Konkurrensverket

som näringslivet. En ytterligare fördjupad undersökning per år kan dock förväntas medföra en resursåtgång motsvarande ungefär en årsarbetskraft för verket och administrativa kostnader för näringslivet på gissningsvis cirka 10 miljoner kronor. Vinsten för konsumenterna kan med motsvarande metoder som användes i kapitel 2 och 3 beräknas till minst 10 miljoner kronor per år.⁴⁴ Ett samtidigt genomförande av båda de föreslagna reformerna beräknas således leda till vinster för alla berörda kollektiv.

Andra sätt att avgränsa anmälningsplikten kan vara att ha vissa marknadsandelsgränser, men detta leder till osäkerhet då parter och konkurrensmyndighet kan ha olika uppfattningar om avgränsningen av de relevanta marknaderna. Fördelarna med omsättningströsklar är just enkelheten och förutsägbarheten.

7.3 Sammanfattande slutsats

Konkurrensverket föreslår att omsättningsgränserna för prövning och anmälan av företagskoncentrationer ändras på följande sätt:

- Omsättningsgränsen för vilka koncentrationer som kan prövas enligt konkurrenslagen ändras från en sammanlagd global omsättning för parterna på 4 miljarder kronor till en sammanlagd omsättning i Sverige för parterna på 1 miljard kronor
- Omsättningsgränsen för de koncentrationer som ska anmälas till Konkurrensverket höjs från 100 miljoner kronor i Sverige för minst två berörda företag till 200 miljoner kronor i Sverige för minst två berörda företag

---

⁴⁴ Det antas att hälften av alla koncentrationer som går till fördjupad undersökning kommer att modifieras till följd av Konkurrensverkets granskning. Vinsten för konsumenterna blir nu minst 10 miljoner kronor per år för en skadlig koncentration som stoppas, eftersom den minsta omsättningen nu antas vara 200 miljoner kronor per företag istället för 100 miljoner kronor.

Sammantaget leder förslaget till en rad förbättringar:

- Anmälningssplikten skulle bortfalla för ett stort antal konkurrensmässigt oproblematiske koncentrationer. Antalet anmälningar skulle minska med cirka 40 procent. Detta skulle leda till påtagliga besparingar för näringslivet; uppskattningsvis uppåt 10 miljoner kronor netto per år
- Lagens träffsäkerhet skulle öka, så att fler problematiske koncentrationer skulle kunna åtgärdas, med åtföljande vinster för konsumentkollektivet. Antalet identifierade och åtgärdade konkurrensproblem skulle kunna öka med så mycket som 40 procent
- Resurser skulle frigöras vid Konkurrensverket, vilka istället skulle kunna användas för mer angelägna uppgifter, inklusive fördjupade analyser av de tillkommande problematiske koncentrationerna